ELEMENTA LOGICAE.

SUBJICITUR

APPENDIX DE USU LOGICAE:

ET

CONSPECTUS ORGANI ARISTOTELIS.

EDITIO TERTIA.

OXONII,

E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO.

IMPENSIS DAN. PRINCE, ET J. COOKE.

M. DCC. LXXXVI.

ORNATISSIMO VIRO

GULIELMO DRAKE ARM. LL.D.

IN SENATU INFERIORE BRITANNICO

DELEGATO;

HAEC QUALIACUNQUE ELEMENTA

IN ILLIUS SOCIETATIS USUM PRAECIPUE CONCINNATA,

CUI TANTA IS CUM LAUDE PRIDEM INTERFUIT,

HUMANIORUM LITERARUM AUDITOR ELEGANS,

SEVERIORUM CULTOR ASSIDUUS,

PROPENSISSIMO ERGA ACADEMIAM

OMNEMQUE INGENUAM DISCIPLINAM STUDIO

IN PRIMIS SPECTABILIS:

IN MEMORIAM JUCUNDISSIMAE CONSUETUDINIS

SUMMAEQUE OBSERVANTIAE TESTIMONIUM

LUBENS MERITO DAT DICAT DEDICAT

AUCTOR.

PROOEMIUM. —— VII.

CAP. I. DE VOCE SIMPLICI SIVE SIMPLICI APPREHENSIONE. IX.

CAP. II. DE VOCE COMPLEXA SIVE JUDICIO. XXIV.

CAP. III. DE VOCE DECOMPLEXA SIVE DISCURSU. — — XXXVI.

CONCLUSIO. — — LVIII.

DE USU LOGICAE. — LXII.

CONSPECTUS ORGANI ARISTOTELIS. LXXXVII.

ELEMENTA LOGICAE.

PROOEMIUM.

LOGICA est ars instrumentalis mentem humanam dirigens in studio veritatis.

FINIS logicæ est cognitio veri.

OBJECTUM logicæ est mens humana.

SUBJECTUM logicæ est omne intelligibile; quicquid animo et cogitatione complectimur.

Mentis autem humanæ TRES sunt OPERATIONES, videlicet SIMPLEX APPREHENSIO, JUDICIUM, DISCURSUS.

SIMPLEX APPREHENSIO eſt nuda rei cujuſlibet perceptio. Rei autem perceptæ ea quæ menti imprimitur quaſi IMAGO ſeu SPECIES vocatur IDEA.

JUDICIUM eſt ſimplex duarum rerum vel idearum inter ſe comparatio.

DISCURSUS eſt duarum rerum vel idearum inter ſe comparatio, facta per comparationem utriuſque cum tertiâ quadam.

Singulis operationibus ſui DEFECTUS accidunt; quibus mederi eſt artis logicæ: nimirum

Simplici apprehenſioni, cum idea parum accurate rei percipiendæ reſpondeat, INDISTINCTA PERCEPTIO:

Judicio, cum imperfecta inſtituta ſit comparatio, FALSITAS IMMEDIATA:

Diſcurſui, cum poſtrema comparatio ex prioribus non rite inferatur, MENDOSA COLLECTIO.

Erratur igitur univerſe, aut MALE PERCIPIENDO, aut MALE COMPARANDO, aut denique MALE INFERENDO.

UT IDEA eſt rei perceptæ imago, ſic ipſius ideæ, et idearum inter ſe comparationis, vox; ſine qua nec diſcere aliquid nec docere neque diſputare poſſumus. Ita fit ut logica cum rerum et idearum tum etiam VOCUM rationem ſit habitura.

VOX eſt mentis humanæ operationum INTERPRES PRIMARIA; ſignum rei vel ideæ, et rerum vel idearum inter ſe comparationis, ex inſtituto vicarium. Eſt autem SIMPLEX, COMPLEXA, DECOMPLEXA.

Vox SIMPLEX eſt oratio SIMPLICEM APPREHENSIONEM exprimens; ſive rem vel ideam declarans, per ſe quæ ſit, non comparate.

Vox COMPLEXA eſt oratio JUDICIUM exprimens, ſive ſimplicem duarum rerum vel idearum inter ſe comparationem.

Vox DECOMPLEXA eſt oratio DISCURSUM exprimens, ſive duarum rerum vel idearum inter ſe comparationem, factam per comparationem utriuſque cum tertiâ quadam.

Propter hanc tum mentis humanæ operationum tum etiam vocis diviſionem, in TRES PARTES dividitur logica: quarum

PRIMA agit de VOCE SIMPLICI ſive SIMPLICI APPREHENSIONE:

SECUNDA de VOCE COMPLEXA ſive JUDICIO:

TERTIA de VOCE DECOMPLEXA ſive DISCURSU.

CAP. I.

De voce simplici sive simplici apprehensione.

VOX ſimplex, ſive ſimplex apprehenſio verbis rite declarata, TERMINUS dicitur: eſt enim propoſitionis (de qua infra) OPOΣ ſive extremum.

Eſt igitur TERMINUS, oratio quæ rem vel ideam exponit ſimpliciter, nihil autem de ipſâ aſſerit aut affirmans aut negans: ut "homo, lapis."

Cum idea quælibet, vel unam rem deſignet ſive individuum, ut "Socrates, Bucephalus, Hoc Rubrum;" vel plures communi quodam ſimilitudinis vinculo inter ſe connexas, ut "homo, equus, rubrum;" vocatur illa, idea SINGULARIS ſive PARTICU-

LARIS, hæc vero UNIVERSALIS ſive COMMUNIS.

Proinde vox ſimplex ſive terminus eſt vel SINGULARIS vel COMMUNIS: declarat altera ſingularem ideam, et rem unam ſive individuum, ut "Socrates;" altera communem, res plures ſcilicet, diverſas numero, naturâ tamen ſive proprietatibus quibuſdam ſimiles, ut "homo, animal."

Intimam quidem rerum naturam et proprietates univerſas inveſtigare, captum * humanum ſuperat; naturam vero apparentem notare proprietateſque primarias quibus conveniunt ſingulæ inter ſe aut diſcrepant, et ſecundùm eas in CLASSES quaſdam diſtribuere, vulgus hominum docuit vitæ communis uſus, ſapientes ſcientiæ ſtudium: proprietates haſce primarias claſſis cujuſque ESSENTIAM vocant.

* Vide LOCKE'S ESSAY ON HUMAN UNDERSTANDING, III. 6. ubi, pro more, mentis humanæ vires acute explicat, irridet ſcholaſticos, ARISTOTELEM et ſaniores logicos exagitat (ut videtur) immeritò.

Res autem diverſæ numero, naturâ ſive proprietatibus quibuſdam ſimiles, inter ſe conveniunt vel ſecundùm ESSENTIAM TOTAM; vel ſecundùm PARTEM; vel ſecundùm aliquid ESSENTIÆ CONJUNCTUM, ſive NECESSARIO ſive CONTINGENTER. Si conveniant ſecundùm eſſentiam totam, numero tantùm differunt, et ſunt ſub eâdem SPECIE; ut "Socrates, Plato, Ariſtoteles." Si conveniant ſecundùm partem eſſentiæ, numero differunt atque etiam ſpecie, ſunt tamen ſub eodem GENERE; ut "Socrates, Bucephalus:" quòd ſint animalia, conveniunt; quod ſint, alter ratione præditus, alter rationis expers, differunt. Id vero in quo differunt, DIFFERENTIA dicitur; ut "rationalis, irrationalis. Sin autem conveniant ſecundùm aliquid eſſentiæ conjunctum neceſſario, id PROPRIUM dicitur: ut "dolere animalis, ridere hominis." Si conveniant denique ſecundùm aliquid eſſentiæ conjunctum contingenter, id ACCIDENS dicitur; ut "albedo domûs, doctrina hominis."

Omnes itaque ideæ univerſales, et proinde omnes voces communes, ad quinque claſſes

commode referuntur; quas quidem, cum vox quælibet communis de pluribus ΚΑΤΗΓΟΡΕΙΣΘΑΙ poſſit ſive PRÆDICARI, κατ' ἐξοχὴν CATEGOREMATA ſive PRÆDICABILIA vocant: ſunt autem GENUS, SPECIES, DIFFERENTIA, PROPRIUM, ACCIDENS.

GENUS ita fere definitur, ut ſit vox communis quæ prædicatur de pluribus quatenus SPECIE differentibus; ut "animal de "homine et bruto:"

SPECIES, vox communis quæ prædicatur de pluribus quatenus NUMERO TANTUM differentibus; ut "homo de Platone et So-"crate:"

DIFFERENTIA, vox communis quæ prædicatur de pluribus ſpecie vel numero differentibus, SECUNDUM ESSENTIAM CONSTITUTIVE; ut "ſenſitivum de homine et "bruto," quorum animalitatem complet et conſtituit; "rationale pariter de Platone et "Socrate," quorum humanitatem:

PROPRIUM, vox communis quæ prædicatur de pluribus ſpecie vel numero differentibus, SECUNDUM ESSENTIAM CONSECUTIVE; ut "dolere de homine et bruto," quorum animalitatem conſequitur; "ridere "de Platone et Socrate," quorum humanitatem:

ACCIDENS, vox communis quæ prædicatur de pluribus ſpecie vel numero differentibus, EXTRA ESSENTIAM; ut "albedo de "homine, bruto, Platone, Socrate;" quorum animalitatem aut humanitatem nec conſtituit neque conſequitur.

Species eſt vel SUBALTERNA vel INFIMA: ſubalterna dicitur, quæ, cum ſit ſuperiorum habitâ ratione ſpecies, inferiorum habitâ ratione eſt genus; infima, quæ, cum nulla ſit inferior ſpecies, pro genere haberi nequit.

Genus pariter eſt vel SUBALTERNUM vel SUMMUM: ſubalternum dicitur, quod habitâ viciſſim ſuperiorum et inferiorum ratione, pro genere vel pro ſpecie haberi poteſt; ſum-

mum, quod, cum nullum ſit ſuperius genus, pro ſpecie haberi nequit.

CUM res vel idea particularis quælibet, et proinde vox omnis ſingularis, primùm ad SPECIEM aliquam INFIMAM, deinde ad SPECIES et GENERA SUBALTERNA, poſtremo ad GENUS aliquod SUMMUM, revocari poſſit; ſi quis ſummorum generum ordinem quendam numerumque definitum ſtatuerit, ille SERIEM extemplo dederit in quam res vel idea et vox ſimplex quælibet idonee et utiliter referatur.

Hujuſmodi SERIEM aut excogitavit primus, aut perfecit, ARISTOTELES; quam pluris æſtimarunt Veteres, minoris Neoterici. Decernebat vir acutiſſimus ens omne vel SUBSTANTIAM eſſe, vel ACCIDENS ſive MODUM: (quod quidem et Neotericis placet:) accidentium novem eſſe ſumma genera: decem haſce claſſes vocabat CATEGORIAS ſive PRÆDICAMENTA.

SUBSTANTIA eſt ſubſtratum illud, (quod cogitatione meliùs poſſumus quam oratione complecti,) in quo, utpote in ſede ſuâ et fundamento, inhærent omnes rei cujuſlibet proprietates: Vel

Eſt res ipſa quatenus ex omnibus ſuis proprietatibus compoſita; ut "aurum, aqua."*

ACCIDENS vero ſive MODUS eſt rei proprietas, quæ in aliqua ſubſtantiâ inhæret, nec ſine ipſâ poteſt exiſtere; ut "flavum, "fluidum, rotundum."

PRÆDICAMENTA ſunt SUBSTANTIA, QUANTITAS, QUALITAS, RELATIO, ACTIO, PASSIO, UBI, QUANDO, SITUS, HABITUS.

SUBSTANTIA vulgo ita definitur, ut ſit ens per ſe ſubſiſtens et ſubſtans accidentibus; ut "homo, equus, ferrum:"

QUANTITAS ſimiliter, —— accidens

* Vide LOCKE's ESSAY, II. 23.

per quod ſubſtantia quanta vel quota dicitur; ut " ſeſquipedalis, uncia, tres :"

QUALITAS —— per quod aliqui quales eſſe dicuntur; ut "doctus, ingenioſus, albus:"

RELATIO —— reſpectus rei unius ad aliam, in quo quidem conſiſtit totum το ESSE utriuſque; ut " duplum et dimidium, " pater et filius :"

ACTIO——fluxus virium agentis in patiens; ut " ſecare, verberare :"

PASSIO —— actionis receptio; ut " ſe- " cari, vapulare :"

UBI —— loci notatio, rei perſonæ vel facto accommodata; " me videbis ad Phi- " lippos :"

QUANDO —— temporis notatio, rei perſonæ vel facto accommodata; " cras hoc " fiet :"

SITUS —— rei poſitio, tum reſpectu

ſuarum partium inter ſe, tum loci aliarumque rerum.

HABITUS —— rerum externarum habitio, ut veſtium, ornamentorum, opum.

CUM vox ſit ſignum rei vel ideæ ex inſtituto vicarium, ſi parum perſpicue declaret rem vel ideam cujus vice fungitur, explicari debet; ſi ſit obſcura, DEFINIENDO; ſin autem ambigua, DIVIDENDO. Sæpe etiam res ipſa vel idea utiliter explanari poteſt: DEFINITUR enim ignota, multiplex DIVIDITUR.

DEFINITIO VOCIS ſive NOMINIS eſt oratio rem vel ideam indicans pro qua ſubjicitur vox definita. Fit vel per vocem notiorem vel per etymologiam.

DEFINITIO REI eſt oratio rei naturam explicans. Fit autem per genus et differentiam; vel per propria; vel denique, modo plene cumulateque enumerentur, per accidentia.

Bene definiendi LEGES PRIMARIÆ. 1. Definitio ſit adæquata definito. 2. Per ſe clarior ſit et notior definito. 3. Juſto vocum propriarum numero abſolvatur.

DIVISIO VOCIS, quæ et diſtinctio dicitur, eſt vocis in varia ſua ſignificata diſtributio.

DIVISIO REI eſt totius in ſuas partes diſtributio: nempe vel

Totius UNIVERSALIS in partes SUBJECTAS; ut "animalis in hominem et pecu-"dem:" vel

Totius ESSENTIALIS in partes CONSTITUENTES; ut "hominis in corpus et ani-"mam:" vel denique

Totius INTEGRI in partes COMPONENTES; ut "centum in monades; arboris in "truncum, ramos, &c."

Bene dividendi LEGES PRIMARIÆ. 1. Dividentia ſigillatim minus contineant quam diviſum. 2. Dividentia conjunctim plus mi-

nuſve ne contineant quam diviſum. 3. Membra diviſionis ſint oppoſita.

SUNT quædam vocum ſimplicium claſſes, quas imprimis expedit notare, definire, dividere. Vox enim ſimplex eſt pro diverſo uſu et ratione, finita, infinita: poſitiva, privativa, negativa: univoca, æquivoca, analoga: concreta, abſtracta: conveniens, oppoſita: primæ intentionis, ſecundæ intentionis.

Vox FINITA unam rem vel rerum claſſem deſignat; ut "homo:"

Vox INFINITA res omnes indicat præter illam unam; ut "non-homo."

Vox POSITIVA ſignificat rem quaſi præſentem; ut "videns:"

Vox PRIVATIVA rem denotat quaſi abſentem a ſubjecto capaci; ut "cæcatus, de "homine:"

NEGATIVA autem quaſi abſentem a ſubjecto incapaci; ut "cæcus, de lapide."

Vox UNIVOCA eſt cujus una ſignificatio æque convenit multis; ut "animal homini, equo, leoni:"

Vox ÆQUIVOCA eſt cujus diverſæ ſignificationes æque conveniunt multis; ut "gallus homini et avi:"

Vox ANALOGA eſt cujus una ſignificatio convenit multis inæqualiter; ut "pes, parti "corporis humani et montis radicibus."

Vox CONCRETA rem ſignificat quaſi ſuo ſubjecto implicitam; ut "candidus:"

ABSTRACTA vero quaſi a ſuo ſubjecto exemptam; ut "candor."

Voces CONVENIENTES ſunt quæ poſſunt ſimul dici de eodem; OPPOSITÆ quæ non item.

Oppoſitio vocum ſimplicium eſt vel RELATIVA, inter relata; ut "pater et filius:" vel CONTRARIA, inter qualitates ſe mutuo pellentes; ut "malum et bonum, "par et impar:" vel PRIVATIVA, inter habitionem et privationem; ut "videns et

" cæcatus :" vel CONTRADICTORIA, inter poſitionem et negationem ; ut " homo et " non-homo, ſedere et non-ſedere." Admittunt prima et tertia MEDIUM ABNEGATIONIS, non autem PARTICIPATIONIS : quarta NEUTRUM : ſecunda aliàs NEUTRUM, aliàs UTRUMQUE.

Vox denique PRIMÆ INTENTIONIS eſt vox popularis in communi uſu poſita ; ut " prædico :"

Vox SECUNDÆ INTENTIONIS eſt vox artis, quam de communi ſermone ſumptam recudit philoſophia ; ut " prædicabile."

CAP. II.

De voce complexa sive judicio.

Vox complexa, ſive judicium verbis rite declaratum, PROPOSITIO vocatur ſive ENUNCIATIO. Prius enim habitâ duarum rerum vel idearum inter ſe comparatione, PROPONITUR ſive ENUNCIATUR eas vel convenire mutuo vel differre.

Eſt igitur PROPOSITIO, oratio quæ aliquid de aliquo aſſerit: "homo eſt "animal."

Tres adeo PARTES ſive terminos complectitur; SUBJECTUM, PRÆDICATUM, (quæ extrema vocantur) COPULAM.

Subjectum eſt terminus de quo aliquid aſſeritur ſive prædicatur: "homo."

PRÆDICATUM eſt terminus qui de altero aſſeritur ſive prædicatur : " animal."

COPULA eſt terminus qui ſubjectum cum prædicato connectit, in qua quidem ipſa continetur aſſertio : " Eſt."

Prædicatum, cum ſit plerumque generale quiddam adeoque ambitûs amplioris, terminus MAJOR appellatur :

Subjectum pariter, cum ſit fere ſpeciale quiddam et anguſtioris ambitûs, ob eam rem MINOR dicitur.

Subjectum prædicatum et copula ſunt propoſitionis partes ESSENTIALES, quandoquidem eſt ORATIO ALIQUID DE ALIQUO ASSERENS. Cum autem fieri poſſit, ut aliquid aſſeratur de aliquo, QUOAD PARTEM vel TOTUM, ſunt aliæ partes NON-ESSENTIALES, quæ aſſertioni limites quoſdam modumque ſtatuunt ; ut " omnis, aliquis."

Propoſitio ſecundùm SUBSTANTIAM

dividitur in SIMPLICEM ſive CATEGORICAM, et COMPOSITAM ſive late ſumptam HYPOTHETICAM.

Propoſitio SIMPLEX ſive CATEGORICA aliquid de aliquo, unicâ prædicatione, aſſerit, abſolute et ſimpliciter.

Propoſitio categorica eſt vel PURA vel MODALIS: hæc modum ſtatuit quo terminus major de minore prædicatur; illa non item: "homo eſt animal:" "neceſſe eſt "hominem eſſe animal."

Modi autem PRÆDICATIONIS ſunt DUO: conveniunt enim res inter ſe vel differunt, aut NECESSARIO, aut CONTINGENTER.

Propoſitio modalis in puram mutatur, ſi modus fiat prædicatum, et pars reſidua ſubjectum; "hominem-eſſe-animal eſt ne-"ceſſe:" vel meliùs, ſi modus prædicato inſeratur adverbialiter; "homo eſt neceſſa-"rio-animal."

Propoſitio categorica ſecundùm QUALI-

TATEM dividitur in AFFIRMATIVAM et NEGATIVAM : quarum altera copulâ affirmativâ utitur, altera negativâ ; altera res inter ſe convenire aſſerit, altera differre.

Propoſitio categorica ſecundùm QUANTITATEM eſt UNIVERSALIS, PARTICULARIS, INDEFINITA, SINGULARIS.

Propoſitio UNIVERSALIS eſt, cujus ſubjectum eſt vox communis cum ſigno univerſali : " omnis homo eſt animal."

Propoſitio PARTICULARIS pro ſubjecto utitur voce communi cum ſigno particulari : " aliquis homo eſt doctus."

Propoſitio INDEFINITA eſt, cujus ſubjectum eſt vox communis ſine ſigno : " homo " eſt animal."

Propoſitio SINGULARIS eſt, cujus ſubjectum eſt vox ſingularis : " Socrates eſt " philoſophus."

Nimirum propoſitio UNIVERSALIS prædicat de ſuo ſubjecto TOTO, PARTICULARIS de PARTE ejuſdem:

Proinde INDEFINITA in materiâ neceſſariâ ÆQUIPOLLET UNIVERSALI; loqui enim intelligitur, ut potuit, de ſubjecto TOTO: PARTICULARI autem in materiâ contingenti; loqui enim ſumitur, ut debuit, de PARTE tantùm. SINGULARIS vero ſemper ÆQUIPOLLET UNIVERSALI; nam prædicat de individuo, adeo de TOTO.

Omnis igitur propoſitio categorica eſt UNIVERSALIS AFFIRMATIVA, UNIVERSALIS NEGATIVA, PARTICULARIS AFFIRMATIVA, PARTICULARIS NEGATIVA.

Terminus PRO TOTO POSITUS, cum ponatur neceſſarie pro partibus in quas diſtribui poſſit univerſis, ob eam rem DISTRIBUI dicitur.

In propoſitione UNIVERSALI AFFIRMATIVA ſubjectum ſolum diſtribuitur:

In UNIVERSALI NEGATIVA ſubjectum et prædicatum :

In PARTICULARI AFFIRMATIVA neutrum :

In PARTICULARI NEGATIVA ſolum prædicatum.

Propoſitio categorica ſecundùm QUALITATEM REI, ſi ipſam ſpectes, VERA eſt aut FALSA ; ſi mentem percipientis, EVIDENS aut NON-EVIDENS.

Propoſitio VERA res vel ideas inter ſe convenire aſſerit quæ conveniunt, differre quæ differunt.

Propoſitio FALSA res vel ideas inter ſe convenire aſſerit quæ differunt, differre quæ conveniunt.

Propoſitio EVIDENS eſt, cui mens humana, ſi diligenter ipſam intueatur, non poteſt non aſſentire : " Quod agit eſt." " Idem " non poteſt ſimul eſſe et non eſſe."

Propoſitio NON-EVIDENS eſt, cui mens humana, ſi diligenter ipſam intueatur, nec plane aſſentire ſe coactam ſentit, neque poteſt plane diſſentire: "trianguli tres interio-" res anguli æquales ſunt duobus rectis."

Propoſitio non-evidens eſt PROBABILIS vel IMPROBABILIS.

Propoſitio PROBABILIS eſt, cum mens ad aſſentiendum ſe proniorem ſentit, quam ad diſſentiendum; "parentes diligunt li-" beros:"

IMPROBABILIS contra; "plus diligunt " liberi parentes quam parentes liberos."

Propoſitio evidens, utpote judicio ſatis illuſtrata, DISCURSUM NON POSTULAT; eſt enim duarum rerum vel idearum inter ſe comparatio, quæ per tertiam quandam aut omnino, aut ſaltem meliùs, fieri non poteſt. Contra

Propoſitio non-evidens DISCURSUM POSTULAT; eſt enim duarum rerum vel idea-

rum inter ſe comparatio, quæ ſine tertiâ quadam commode fieri non poteſt.

Propoſitionem evidentem a non-evidenti diſtinguit ASSENSIO NECESSARIA, quam mens ſine dolore quodam et reatu denegare aut retinere nequit. Hujus autem aſſenſionis, per quam res vel ideas inter ſe convenire cenſemus aut differre, iidem plane ſunt atque ipſarum idearum fontes, SENSATIO ſcilicet et REFLECTIO: alterius ope "rubrum "colorem percipimus," et "judicamus ru-"brum non eſſe violaceum;" alterius pariter "ſpem percipimus," et "judicamus ſpem a "timore eſſe diverſiſſimam."

PROPOSITIONIS categoricæ ſunt AFFECTIONES DUÆ quas notâſſe non pœnitebit: OPPOSITIO ſcilicet et CONVERSIO.

OPPOSITIO PROPOSITIONUM eſt cum duæ propoſitiones, iiſdem utentes extremis, quantitate tamen aut qualitate aut utrâque diſcrepant. Eſt autem CONTRA-

DICTORIA, CONTRARIA, SUBCONTRARIA, SUBALTERNA.

Oppoſitio CONTRADICTORIA eſt inter propoſitiones duas tum quantitate tum qualitate diſcrepantes.

Oppoſitio CONTRARIA eſt inter univerſales duas qualitate diſcrepantes.

Oppoſitio SUBCONTRARIA eſt inter particulares duas qualitate diſcrepantes.

Oppoſitio SUBALTERNA eſt inter propoſitiones duas qualitate convenientes, quantitate diſcrepantes: quarum univerſalis SUBALTERNANS, particularis SUBALTERNATA, dicitur.

Propoſitiones contradictoriæ nunquam ſunt ſimul veræ aut ſimul falſæ: contrariæ nunquam ſimul veræ, in materiâ contingenti ſemper ſimul falſæ: ſubcontrariæ nunquam ſimul falſæ, in materiâ contingenti ſemper

ſimul veræ : in ſubalternis, univerſalem veram ſequitur vera particularis ; particularem falſam falſa univerſalis.

CONVERSIO PROPOSITIONUM eſt cum extrema ita cum ſe invicem locum officiumque mutant, ut ex verâ propoſitione converſâ naſcatur vera convertens : quod fiet continuo, MODO EXTREMUM IN UNA NON DISTRIBUTUM NE DISTRIBUATUR IN ALTERA.

Si ſervetur quantitas, SIMPLEX dicitur ; ſi minuatur, PER ACCIDENS.

Univerſali negativæ competit converſio ſimplex, quia EXTREMORUM DISTRIBUITUR UTRUMQUE ; particulari etiam affirmativæ, quia NEUTRUM :

Univerſali affirmativæ non competit ; quia SUBJECTUM SOLUM DISTRIBUITUR : convertitur autem per accidens, videlicet per converſionem ſuæ SUBALTERNATÆ : quod quidem et univerſali negativæ licet.

Particularis negativa nec ſimpliciter convertitur, nam DISTRIBUIT PRÆDICATUM SOLUM: nec per accidens, nam non habet SUBALTERNATAM: neque alio modo præterquam obſcuro et inutili.

Propoſitio COMPOSITA, ſive HYPOTHETICA late ſumpta, plures complectitur categoricas per conjunctionem aliquam inter ſe connexas; proinde aliquid de aliquo, plus unicâ prædicatione, ſub conditione aſſerit.

Eſt autem vel CONDITIONALIS ſive HYPOTHETICA ſtricte ſumpta, vel DISJUNCTIVA: nam cæteras aut ablegandas eſſe placet aut huc ſaltem referendas.

Propoſitio CONDITIONALIS, ſive HYPOTHETICA ſtricte ſumpta, plures complectitur categoricas per conjunctionem conditionalem inter ſe connexas: "ſi quis ſa-
"piat eſt beatus."

Præmiſſâ conditione aſſerit: conditio ANTECEDENS, aſſertio CONSEQUENS vocatur; harum inter ſe connexio, CONSEQUENTIA:

propoſitio pro verâ habetur, cujus vera eſt conſequentia.

Propoſitio DISJUNCTIVA plures complectitur categoricas per conjunctionem diſjunctivam inter ſe connexas: "aut Socrates "ſapit aut eſt miſer."

Sub implicitâ conditione aſſerit, nimirum ex pluribus oppoſitis unum, propoſitio pro verâ habetur, in qua vera eſt oppoſitio.

Propoſitio quælibet compoſita ad ſimplicem pro re natâ poteſt revocari; disjunctiva quidem priùs ad conditionalem, conditionalis directe ad ſimplicem.

CAP. III.

De voce decomplexa sive discursu.

VOX decomplexa, ſive diſcurſus verbis rite declaratus, SYLLOGISMUS dicitur. Priùs enim habitâ duarum rerum vel idearum ad tertiam quandam comparatione ΣΥΛΛΟΓΙΖΕΤΑΙ ΤΙΣ, ſive ſubductâ ratione colligit, eas inter ſe vel convenire vel differre.

Eſt igitur SYLLOGISMUS oratio quæ, præmiſſâ utriuſque cum tertio aliquo comparatione, aliquid de aliquo aſſerit:

" Omnis homo eſt animal:
" Socrates eſt homo: ergo
" Socrates eſt animal."

TRES adeo TERMINOS complectitur: MINOREM, MAJOREM, (quæ extrema appellantur) MEDIUM.

MINOR ſyllogiſmi terminus eſt de quo aliquid aſſeritur ſive prædicatur: " Socrates."

MAJOR eſt qui de altero aſſeritur ſive prædicatur: " animal."

MEDIUS eſt quîcum uterque ſeorſum erat comparatus: " homo."

Proinde TRES etiam PROPOSITIONES continet: PRÆMISSAM MAJOREM, PRÆMISSAM MINOREM, CONCLUSIONEM.

PRÆMISSA MAJOR eſt propoſitio in qua major ſyllogiſmi terminus cum medio comparatur: " omnis homo eſt animal."

PRÆMISSA MINOR, in qua minor cum medio comparatur: " Socrates eſt homo."

CONCLUSIO, in qua major cum minore: " Socrates eſt animal."

Major itaque ſyllogiſmi terminus eſt prædicatum concluſionis; minor ſubjectum concluſionis: medius concluſionem non ingreditur.

Præmiſſa major ſimpliciter PROPOSITIO, præmiſſa minor ASSUMPTIO, cognominatur: propoſitio autem quæ in ſyllogiſmo concluſio, extra ſyllogiſmum QUÆSTIO ſive PROBLEMA, dicitur.

PRINCIPIA in quibus fundatur vis univerſa ſyllogiſmi:

I. Quæ conveniunt in uno aliquo eodemque tertio, ea conveniunt inter ſe.

II. Quorum unum convenit, alterum differt, uni et eidem tertio, ea differunt inter ſe.

III. Quæ non conveniunt in uno aliquo eodemque tertio, ea non conveniunt inter ſe.

IV. Quorum neutri ineſt quod non ſit in altero, ea non differunt inter ſe.

V. Quæ non probantur convenire in uno aliquo eodemque tertio, ea non probantur convenire inter ſe.

VI. De quibus non probatur, convenire

unum eidem alicui tertio cui alterum differt, ea non probantur differre inter ſe.

Ex hiſce principiis deducuntur perfecti ſyllogiſmi CANONES: videlicet

I. In omni ſyllogiſmo ſunt tres, et tres tantùm, termini.

II. In omni ſyllogiſmo ſunt tres, et tres tantùm, propoſitiones.

III. Ancipiti medio nihil conficitur.

IV. Medium non diſtributum eſt anceps: quare

V. Medium in præmiſſis ſemel ad minimum diſtribui debet: ſufficit tamen ſi vel ſemel diſtribuatur.

VI. Proceſſus ab extremo non diſtributo in præmiſſis ad idem diſtributum in concluſione vitioſus eſt.

VII. Præmiſſis negantibus nihil probatur.

VIII. Si præmiſſarum altera ſit negativa, erit etiam concluſio: contra

IX. Si concluſio ſit negativa, erit etiam altera præmiſſarum.

X. Præmiſſis particularibus nihil probatur.

XI. Si præmiſſarum altera particularis ſit, particularis erit concluſio.

XII. Quòd ſi concluſio particularis ſit, non contra ſequitur ut præmiſſarum altera ſit particularis.

FIGURA ſyllogiſmi eſt variata medii termini cum extremis diſpoſitio quoad ſubjectionem et prædicationem. Eſt autem TRIPLEX: nam medius terminus aut ſubjectum erit præmiſſæ majoris et prædicatum minoris, quæ FIGURA PRIMA; aut utriuſque prædicatum, quæ SECUNDA; aut utriuſque ſubjectum, quæ TERTIA, dicitur.

MODUS ſyllogiſmi eſt variata propoſitionum determinatio quoad quantitatem et qualitatem.

Cum plane diverſæ eſſe poſſint quantitas et qualitas propoſitionum, et medium cum

extremis varie conferri, exinde oriuntur multiplices ſyllogiſmorum formæ; quarum alias abjiciunt dialectici, alias retinent, literulis quibuſdam verſiculiſque conſignantes. Quem juvant hæc artis logicæ præcepta ſpinoſiora, adeat ſcholaſticos. Sciat interim ſyllogiſmum quemlibet ſecundùm prædictos canonas rite inſtructum, cujuſcunque modi aut figuræ fuerit, utilem eſſe et legitimum; non ita inſtructum, falſum eſſe pariter et inutilem.

Sunt autem cujuſque figuræ leges quædam ſpeciales, quas non pigebit meminiſſe: ſcilicet

In FIGURA PRIMA præmiſſa major eſt univerſalis, minor affirmativa:

In FIGURA SECUNDA major itidem univerſalis, minor affirmativa:

In FIGURA TERTIA minor eſt affirmativa, concluſio particularis.

SYLLOGISMUS IMPERFECTUS de legitimâ formâ deflectit paululùm, veris ta-

men ſyllogiſmi principiis nititur, et ad ipſam formam poteſt revocari. Hujuſmodi ſyllogiſmorum plures ſunt ſpecies; nempe ENTHYMEMA, SORITES, SYLLOGISMUS HYPOTHETICUS, SYLLOGISMUS DISJUNCTIVUS, SYLLOGISMUS MODALIS, INDUCTIO, EXEMPLUM DILEMMA.

ENTHYMEMA eſt ſyllogiſmus re et mente perfectus, vocè tantum imperfectus; cujus præmiſſarum una reticetur: altera ANTECEDENS dicitur, concluſio CONSEQUENS:

" Socrates eſt homo: ergo
" Socrates eſt animal.

Prolatâ quæ reticetur propoſitione, ad legitimam formam revocatur.

SORITES eſt ſeries vel cumulus propoſitionum, quarum prioris prædicatum fit ſubjectum ſequentis ordine continuo, donec tandem ſubjectum primæ cum prædicato poſtremæ contuleris. Vel eſt catena enthyme-

matum ex unâ propoſitione nata, quorum omnium, præterquam poſtremi, reticetur conſequens:

" Omnis homo eſt animal:"

" Omne animal eſt vivens:
[" Ergo omnis homo eſt vivens."]
" Omne vivens eſt corpus."
[" Ergo omnis homo eſt corpus."]
" Omne corpus eſt ſubſtantia:
" Ergo omnis homo eſt ſubſtantia."

Facilè revocatur, vel priùs ad imperfectam enthymematis formam, vel directe ad legitimam ſyllogiſmi.

SYLLOGISMUS HYPOTHETICUS eſt qui unam habet vel plures propoſitiones hypotheticas ſtricte ſumptas:

" Si quis ſit philoſophus, ſapit:
" Si quis ſapiat, eſt beatus: ergo
" Si quis ſit philoſophus, eſt beatus."

" Si Socrates ſapit, eſt beatus:
" Sed Socrates ſapit: ergo
" Socrates eſt beatus."

Syllogiſmi hypothetici CANONES PROPRII: 1. Poſitâ antecedente recte ponitur conſequens. 2. Sublatâ conſequente recte tollitur antecedens. 3. Sublatâ antecedente, vel poſitâ conſequente, nihil recte colligitur.

SYLLOGISMUS DISJUNCTIVUS eſt qui majorem habet disjunctivam:

" Aut Socrates ſapit, aut eſt miſer:
" Sed Socrates non ſapit: ergo
" Socrates eſt miſer."

Syllogiſmi disjunctivi CANON PROPRIUS: Sublatâ unâ parte, cæteriſve ſi plures ſint, recte ponitur reſidua. Et, ſi modo partes ita ſint inter ſe oppoſitæ ut nequeant ſimul conſiſtere, VI MATERIÆ poſitâ unâ cæteriſve recte tollitur reſidua.

Horum uterque ad legitimam formam revocatur, redactâ in ſimplicem propoſitionem quaque compoſitâ.

SYLLOGISMUS MODALIS eſt qui unam habet vel plures propoſitiones modales:

" Neceſſe eſt hominem eſſe animal rationale:
" Poſſibile eſt animal rationale peccare: ergo
" Poſſibile eſt hominem peccare."

Mutentur modales in puras, et fiet legitimus ſyllogiſmus.

INDUCTIO eſt enthymema quod a partibus ſatis enumeratis infert de toto: præcipue autem a ſingularibus ſive individuis de univerſis:

" Mercurius, Venus, etc. lucem a ſole mu-
" tuantur: ergo
" Omnes planetæ lucem a ſole mutuantur."

EXEMPLUM eſt enthymema quod a parte notiore infert de parte ſimili ignotiore: præcipue autem a ſingulari de ſingulari ſimili:

" Terra eſt habitabilis: ergo
" Jupiter eſt habitabilis."

" C. Julius Cæſar erat patriæ parricida:
" Ergo erit C. Octavius."

Progreditur legitimus ſyllogiſmus A TOTO AD PARTES: inductio A PARTIBUS AD TOTUM: exemplum A PARTE AD PARTEM. Optime omnium PRIMUS, ubi materia competit: utiliter ALTERA, præſertim in phyſicâ: TERTIUM non male, ut in rebus œconomicis, politicis, hiſtoricis, etc.

DILEMMA eſt ſyllogiſmus imperfectus pro majore habens, aut propoſitionem diſjunctivam; aut plures hypotheticas disjunctive oppoſitas; aut unam denique hypotheticam cum conſequente disjunctivâ: pro minore, partem ceperit adverſarius utram libet: premitur utrinque: neutra igitur tuenda: itaque deſerenda eſt quæſtio in concluſione. Eſt quidem INDUCTIO NEGATIVA.

" Ducenda eſt uxor aut formoſa aut deformis:
" Vis formoſam? habebis KOINHN:
" Vis deformem? habebis ΠOINHN:
" Ergo non ducenda eſt uxor."

" Si uxorem duxeris formoſam, habebis KOINHN; ſi deformem, ΠOINHN:
" Utram mavis accipe:" Neutram.
" Ergo non ducenda eſt uxor."

" Si planta ſit animal, eſt vel homo vel brutum:
" Sed certe eſt nec homo nec brutum:
" Ergo planta non eſt animal."

SYLLOGISMI CUJUSLIBET IMPERFECTI CANON GENERALIS eſto: Eatenus perfecti ſyllogiſmi officio fungitur, quatenus ad legitimam ejuſdem formam redigi potuerit.

SYLLOGISMUS ad canonas rite exactus e veris præmiſſis veram concluſionem eliciet. Eſt autem ſyllogiſmorum genus, qui ad normam exacti videntur, nec ſint; nempe SYLLOGISMI SOPHISTICI.

Horum FINIS eſt, ita futilibus quibuſdam fallaciis adverſarium capere, ut vel ſeipſum REDARGUAT; vel FALSUM aliquid

concedat, aut ſaltem PARADOXUM; vel SOLOECISMUM faciat; vel denique NUGETUR. Hæ ſunt ſcilicet QUINQUE SOPHISTARUM METÆ; quorum arma ſic inſtructa proponit Dialectica, non utenda quidem, ſed declinanda:

FALLACIÆ ſunt in dictione ſex, extra dictionem ſeptem.

IN DICTIONE.

I. Fallacia ÆQUIVOCATIONIS naſcitur ex voce ſimplici ambiguâ:

" Canis eſt animal:
" Sirius eſt canis: ergo
" Sirius eſt animal."

Solvitur diverſas vocis ambiguæ ſignificationes notando.

II. Fallacia AMPHIBOLIÆ naſcitur ex propoſitione ambiguâ, cujus voces ſimplices non ſunt ambiguæ:

" Quod tangitur a Socrate, illud ſentit:
" Columna tangitur a Socrate: ergo
" Columna ſentit."

Solvitur ambiguam propoſitionem explicando.

III. Fallacia COMPOSITIONIS fit, cum datum in ſenſu diviſo ſumitur in compoſito:

" Duo et tria ſunt par et impar;
" Quinque ſunt duo et tria: ergo
" Quinque ſunt par et impar." Contra

IV. Fallacia DIVISIONIS fit cum datum in ſenſu compoſito ſumitur in diviſo:

" Planetæ ſunt ſeptem:
" Mars et Venus ſunt planetæ: ergo
" Mars et Venus ſunt ſeptem."

Solvuntur facto inter ſenſum diviſum et compoſitum diſcrimine.

V. Fallacia ACCENTUS ſive PROSODIÆ naſcitur a ſimili ſcribendi vel pronunciandi modo:

" Quod editur abit in ventrem:
" Liber editur: etc."

VI. Fallacia FIGURÆ DICTIONIS oritur a dictionum ſimilitudine vel analogiâ, ſive logica res agitur ſive grammatica:

" Telum eſt NEUTRALE: ergo ſagitta."
" Verberare eſt ACTIO: ergo et vapulare."

Omnes fallaciæ prædictæ peccant, vel in canonem primum, vel tertium, vel utrumque.

EXTRA DICTIONEM.

I. Fallacia ACCIDENTIS fit, cum datum de eſſentiali ſumitur de accidentali:

" Caro, quæ emitur, comeditur:
" Caro cruda emitur: ergo
" Caro cruda comeditur."

Solvitur facto diſcrimine inter ſubſtantiam de qua major loquitur, et accidens de qua minor.

II. Fallacia A DICTO SECUNDUM QUID AD DICTUM SIMPLICITER fit, cum datum ſub limitatione ſumitur abſolute:

" Æthiops eſt albus dentes: ergo
" Æthiops eſt albus."

III. Fallacia IGNORATIONIS ELENCHI adverſarii aſſertioni objicit, pro verâ

ejuſdem contradictoriâ, alteram quæ videtur eſſe, nec eſt :

" Aliquis homo eſt doctus."
" Negatur."
" Therſites non eſt doctus : etc."

Solvitur ſi, detectâ falſâ contradictoriâ, veram obtuleris.

IV. Fallacia A NON-CAUSA PRO CAUSA fit, cum ſumitur comitans pro cauſâ, vel cauſa per accidens pro cauſâ per ſe :

" Quod inebriat, illicitum eſt :
" Vinum inebriat : etc."

Reſpuatur falſa cauſa ; adducatur germana.

V. Fallacia CONSEQUENTIS infert quod non ſequitur ; præcipue vero cum male reciprocatur conſecutio :

" Homo ſceleratus proſperâ fortunâ utitur :
" ergo
" Homo ſceleratus rerum Gubernatori placet."

" Omnis homo eſt animal: ergo
" Omne animal eſt homo."

Solvitur, ſi conſequentiæ infirmitatem oſtenderis.

VI. Fallacia PETITIONIS PRINCIPII eſt, cum ut datum aſſumitur id ipſum quod erat probandum: nimirum ſi quid probetur per ſeipſum, quæ vocatur petitio ſtatim; vel per ſynonymum; vel per æque ignotum aut ignotius; vel denique per circulum:

" Quod non amiſiſti, habes:
" Cornua non amiſiſti: etc."

Oſtendatur medium non eſſe a quæſito diverſum, vel ſaltem ipſo haud notius.

VII. Fallacia PLURIUM INTERROGATIONUM plures ita proponit quæſtiones ut una eſſe videantur, nec tamen tuto negandæ ſimul nec affirmandæ:

" Num fuere Flaccus et Maro poetæ lyrici?
" Numquid patrem verberare deſiiſti?"

Reſpondeatur, non conjunctim omnibus, ſed

ſingulis ſeparatim. " Nec patrem verberavi, nec deſii."

SIN autem ſyllogiſmus, diſcuſſis hujuſcemodi fallaciis, rite et legitime inſtruatur, tum denique concluſionis veritas ſita erit in veritate præmiſſarum: quæ quidem quæſtio ad MATERIAM ſyllogiſmi ſpectat. Habitâ igitur materiæ ratione ſyllogiſmus eſt duplex; nempe APODICTICUS ſive DEMONSTRATIVUS, et TOPICUS ſive DIALECTICUS.

Syllogiſmus APODICTICUS ſive DEMONSTRATIVUS eſt, cujus præmiſſarum utraque eſt propoſitio evidens: vel cujus præmiſſarum una eſt propoſitio evidens, altera ſyllogiſmi demonſtrativi jam facti concluſio, quam propoſitionem CERTAM commode vocaveris: vel denique cujus præmiſſarum utraque eſt propoſitio certa: SYLLOGISMUS SCIENTIAM PARIENS.

Syllogiſmus TOPICUS ſive DIALECTICUS eſt, cujus præmiſſarum una eſt pro-

poſitio evidens vel certa, altera probabilis: vel cujus præmiſſarum utraque eſt propoſitio probabilis: vel denique cujus præmiſſarum una vel utraque eſt ſyllogiſmi dialectici jam facti concluſio: SYLLOGISMUS OPINIONEM PARIENS.

Uterque ſyllogiſmus duplici argumentatione utitur, DIRECTA ſcilicet ſive OSTENSIVA, et OBLIQUA ſive APAGOGICA.

Argumentatio OSTENSIVA rectà ad quæſtionem confirmandam ducit. Sic efficitur, " angulos ad baſin trianguli iſoſcelis eſſe in- " ter ſe æquales."

Argumentatio APAGOGICA ad quæſtionem confirmandam ducit, infirmando ejuſdem contradictoriam, unde probat abſurdi aliquid neceſſario ſecuturum. Sic efficitur, " triangulum, qui duos habet angulos inter " ſe æquales, eſſe iſoſcelem."

SIC igitur mens humana triplici operatione VERITATEM ſequitur, ſive juſtam

rerum vel idearum inter ſe comparationem. Operatio PRIMA res vel ideas inter ſe comparandas ſuppeditat: comparationem inſtituit immediatam SECUNDA, mediatam TERTIA. Habitâ utrâvis comparatione PROPOSITIO naſcitur: quæ, ſi ipſam ſpectes, aut VERA eſt aut FALSA; ſi mentem humanam, pro vario aſſenſionis gradu variam induit VERI SIMILITUDINEM: diſparem exinde locum et auctoritatem obtinet, et diverſa ſortitur nomina. Eſt enim vel

EVIDENS PER REFLECTIONEM; "idem "non poteſt ſimul eſſe et non eſſe:" "quæ "conveniunt uni tertio conveniunt inter ſe:" vel

EVIDENS PER SENSATIONEM; "ignis "urit:" "rubrum non eſt violaceum:" vel

CERTA, ſive concluſio ſyllogiſmi demonſtrativi; "Deus eſt creator mundi:" "an-"gulus in ſemicirculo eſt rectus:" vel

PROBABILIS PER MEDIUM, ſive con-

cluſio ſyllogiſmi dialectici ; " ſol eſt centrum " mundi :" " uſura eſt licita :" vel denique

PROBABILIS PER SE; " parentes dili- " gunt liberos : " ſol non eſt habitabilis."

Propoſitio quælibet, priuſquam pro verâ habeatur, ſecundùm artis logicæ regulas explorari et probari debet. Exploras ipſe, aut credis alteri qui ſe explorâſſe profitetur, Euclidi puta, vel Ariſtoteli. Propoſitio tuâ ipſius arte coram confirmata argumentum ARTIFICIALE dicitur : propoſitio autem, quam pro verâ haberi poſtulas " quoniam ita dixit " Ariſtoteles," argumentum INARTIFICIALE appellatur : a Stagiritâ quidem artificioſe probata fuiſſe intelligitur, et inde vim argumenti et veritatis charactera mutuatur ; tu autem ſine arte exhibes : AUCTORITATE pugnas, non ratione ; auctoris quidem ratione uteris, non tuâ.

Hinc oritur nova propoſitionis ſpecies, a prioribus tamen cogitatione potiùs quam re ſejuncta, nempe propoſitio TESTIMONIO CONFIRMATA : " ſphæræ ſunt inter ſe in

" triplicatâ ratione ſuarum diametrorum: " *Euclides.*" " Colores priſmatici ſunt ſep- " tem: *Newtonus.*" " Regnante Tib. Cæ- " ſare prædicabat Johannes Zachariæ filius: " *D. Lucas Evangeliſta.*"

Hujuſmodi propoſitionum uſus multiplex eſt et gravis: SCIMUS enim pauciſſima; non ita multa bene ſubductis rationibus OPINAMUR; pleraque aut ignoramus plane, aut CREDIMUS. Fides autem, ſatis firmo innixa teſtimonio, tum opinioni longe antecellit, tum etiam fere æquiparanda ſcientiæ eſt: ſi quis enim animum induxerit dubitare, an " Romæ vixerit M. T. Cicero;" " an lucis " radii ſint refrangibiles Philadelphiæ;" vix utique perſuaſum habuerit, " ſeipſum cogi- " tare," aut " trianguli tres interiores angu- " los duobus rectis eſſe æquales."

CONCLUSIO.

HACTENUS Logica tres mentis operationes ſeparatim curabat: habet autem præcepta quædam neceſſaria quæ ſimul ſpectant univerſas. Non enim ſi quis Apprehenſionem, Judicium, Diſcurſum, ad unguem caſtigaverit; idoneumque vocis ſimplicis, complexæ, decomplexæ, uſum perfecte didicerit; fit ſtatim peritus veri quærendi artifex: docendus adhuc, quo præſertim ordine diſponenda ſit hæc naturæ et artis inſtrumenta, qua ratione ad finem ſuum conjunctim dirigenda. Hæc dialecticæ inſtituta METHODUS vocari ſolent.

METHODUS eſt ratio terminos, propoſitiones, concluſiones, ad quamcunque quæſtionem pertinentes, ita ordine continuo diſponendi, ut veritas quam facillime clariſſi-

meque eluceat. Vel, ratio res quaſcunque intelligibiles ita diſponendi, ut quam optime facillimeque aut invenire poſſis, aut inventas tradere.

Methodus eſt SYNTHETICA vel ANALYTICA.

Methodus SYNTHETICA progreditur a terminis ad propoſitiones, exinde ad concluſiones; ſic "Matheſis definitiones exhibet, "axiomata, theoremata ſuo quæque ordine "innumera:" a principiis ad ea quæ ex iis componuntur; ſic "Logica individua, ſpe-"cies, genera, contemplatur;" "tractat "ideas, propoſitiones, ſyllogiſmos:" a mediis ad finem; "ſic vir ſapiens per virtutes "inveſtigat felicitatem." Contra

Methodus ANALYTICA a concluſionibus deſcendit ad propoſitiones, ac deinceps ad terminos; "ſic argumentorum ſeriem diſ-"cutit Dialecticus:" a compoſito ad principia; "ſic Anatomice humani corporis tex-"turam indagatur," "reconditas corporum "naturalium particulas virtuteſque, Alchy-

" mia:" a fine ad media; " ſic præcepta " vivendi tradit Philoſophia Moralis."

Methodo ſyntheticâ plerumque utuntur diſciplinæ theoreticæ: analytica inſervit artibus et diſciplinis practicis: ſæpe autem utræque procedunt meliùs ab utriſque pariter inſtructæ.

Veritatem inveſtigantes methodo analyticâ fere utimur; communicantes autem, plerumque ſyntheticâ: illa igitur METHODUS INVENTIONIS, hæc METHODUS DOCTRINÆ, cognominari ſolet.

In veritate communicandâ methodi LEGES PRIMARIÆ ſunt, ut habeatur ratio I. BREVITATIS, ne quid redundet, ne quid deſit. II. HARMONIÆ, ut partes ſingulæ inter ſe pulchre conſentiant. III. ΟΜΟΓΕΝΕΙΑΣ, ut ne quid tractetur, quod non attingit argumentum. IV. JUSTÆ CONSECUTIONIS, ut eo ordine ſuccedant omnia, quem rerum natura poſtulat; vel ita ut præcedant faciliora, lucem præbitura ſecuturis. V. DISTINCTIONIS, ut commodæ fiant partitiones et tran-

ſitiones. VI. PERSPICUITATIS, vut vocibus et loquendi formulis utamur aptis et intellectu facillimis. VII. DECORI, ut pars parti, tam ornatu quam magnitudine, pro ſuâ cujuſque dignitate, rite reſpondeat. VIII. MATERIÆ et FINIS; diverſa enim argumenta aut conſilia diverſum plane ordinem et partitionem poſtulant.

DE USU LOGICÆ.

USUM logicæ generalem vidimus: tres mentis operationes deſcribit et dirigit. Pars prima id agit, ut ideæ ſint inter ſe diſtinctæ, in idoneas claſſes diſtributæ, vocibus ſignatæ aptis et perſpicuis. Pars altera res vel ideas immediate inter ſe comparare docet, comparationem verbis rite declarare, juſtam ab injuſtâ ſecernere. Pars tertia res vel ideas mediate inter ſe comparare docet, hujuſmodi comparationem legitimis explanare formulis, cavere imprimis ne in ipſâ ſit errori locus. Poſtremo methodi finis eſt, operationes mentis et res quaſcunque intelligibiles pro re natâ optime diſponere. Ita videlicet Logica ARTIS INSTRUMENTALIS officio fungitur, MENTEM HUMANAM DIRIGENS IN STUDIO VERITATIS.

Veritatem inveſtigamus ipſi, aut alios inveſtigantes ſequimur. Hinc DUPLEX oritur USUS Dialecticæ; in commentatione quæ GENESIS, in reſolutione quæ ANALYSIS, dicitur.

GENESIS vel THEMA SIMPLEX proponit explicandum; vel PROBLEMA argumentis diſcutiendum; vel INTEGRAM DISCIPLINAM methodice diſponendam.

Geneſis THEMATICA, ſive commentatio thematis ſimplicis, fit explicando* I. NOMEN: II. REM; videlicet per ATTRIBUTA ESSENTIALIA, ut genus, differentiam, ſubjectum, objectum, cauſas; III. PARTES DISTRIBUTIVAS; IV. ATTRIBUTA NONESSENTIALIA; nempe effecta, V. cognata, VI. oppoſita.

Geneſis PROBLEMATICA, ſive commentatio problematis, eſt vel SOLITARIA vel SOCIA: hæc fit inſtante et premente adverſario, illa non item.

* VIDE EXEMPLARIA.

Geneſeos problematicæ SOLITARIÆ partes ſunt I. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, præparatio problematis; quæ fit evolutione tituli et conjectione quæſtionis. II. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, declaratio et probatio veritatis. III. ΑΝΑΣΚΕΥΗ, confutatio objectorum. Quibus accedere poſſunt ex abundanti, IV. Proœmii loco, ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, de gravitate et occaſione controverſiæ; et V. Epilogi vice, ΕΠΙΣΚΕΥΗ, complectens ſummam diſputationis cum conſectariis inde emergentibus.

Geneſis problematica SOCIA, quæ DISPUTATIONIS nomen dudum occupavit, tres ſane aut ſaltem duos actores poſtulat; videlicet, OPPONENTEM, RESPONDENTEM, MODERATOREM.

OPPONENTIS partes ſunt I. Problema PROPONERE: II. Reſpondentis ſententiæ brevem oratiunculam OPPONERE; et III. Argumentorum ſeriem objicere: quibus nî ſatisfecerit, IV. URGERE: V. Contra reſponſum REPLICARE. RESPONDENTIS, animi ſui ſententiam de problemate declarare

ſeu SUPPONERE, et brevi oratiunculâ explicare et confirmare: II. Opponentis argumenta REPETERE: III. NEGARE, ſi quid negandum ſit: ſin minùs, IV. SOLVERE. UTRIUSQUE tandem AUT PERSUADERE AUT CEDERE.

Utrique tres virtutes ſunt apprime neceſſariæ: videlicet INGENUITAS, ſive mens pura et ab omni præjudicio libera: MODESTIA, quæ in voce et geſtu ſedatis cernitur, quæ permittit adverſario verborum vices: CANDOR, qui pudori et famæ adverſarii prudenter conſulit; labeculas et lapſus præterit ſæpius quam notat; nec fere de formâ et verbis litem movet, ubi de rebus ipſis abunde conſtat.

MODERATORIS officium eſt I. Tueri formam legitimæ diſputationis: II. Adjuvare diſputantes, inferiorem præcipue; potiſſimùm vero reſpondentem: III. Diſputationem cum brevi quadam ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΕΙ et quæſtionis deciſione concludere.

Geneſis METHODICA, ſive commen-

tatio integræ disciplinæ, complectitur I. PRÆCOGNITA: II. SYSTEMATIS PARTES: III. in instrumentalibus, USUM et APPLICATIONEM.

PRÆCOGNITA sunt disciplinæ nomen, genus et sedes εν τῳ κυκλῳ της παιδειας, differentia, subjectum, objectum, finis.

Tractantur autem hæc omnia per I. PRÆCEPTA, i. e. definitiones, divisiones, axiomata: II. COMMENTARIOS, ubi methodus declaratur et defenditur, præcepta explicantur, etc. III. QUÆSTIONES, quæ dubia nobiliora continent, et pertinent ad genesin problematicam solitariam.

QUICQUID commentatur GENESIS, id resolvit ANALYSIS: quod texit illa, ab hac retexitur. Genesis est loquentis vel scribentis, analysis autem audientis vel legentis; utraque utrique, si quidem prudenter et cum fructu operam sit positurus, apprime necessaria.

ANALYSIS tria habet præcognita; I. ARGUMENTUM ſeu materiam textûs; cujus genus reſpicit, conditionem, ſedem εν τῳ κυκλῳ. II. CAUSAM; ſive efficientem, quæ eſt auctor, ſive impulſivam, quæ occaſio. III. ADJUNCTA; utilitatem puta, dignitatem, jucunditatem.

Analyſis eſt I. SIMPLEX, quæ propoſitionem reſolvit aut ſyllogiſmum: II. COMPLEXA, quæ aliquid fuſiùs commentatum, nempe geneſin thematicam, problematicam, methodicam.

In analyſi SIMPLICI non eſt præceptis locus, ſi modo quis propoſitionis et ſyllogiſmi doctrinâ leviter ſaltem imbutus fuerit.

In analyſi THEMATICA, ſive reſolutione geneſeos thematicæ, I. Inveſtigetur thema principale. II. Eruantur termini in textu thema explicantes. III. Terminis hiſce imponantur intentiones logicæ. IV. Amplificantia ſecernantur ab explicantibus.

In analyſi PROBLEMATICA, ſive reſo-

lutione geneſeos problematicæ, I. Inveſtigetur problema principale. II. Explicentur termini. III. Proponantur concluſiones quibus auctor ſententiam ſuam complexus eſt. IV. Digerantur in claſſes argumenta probantia, "topica ſcilicet, apodictica, etc." et ad legitimam ſyllogiſmi formam, ſi opus fuerit, redigantur. V. Objectorum ſolutiones plene oſtendantur. VI. Proferantur conſectaria.

In analyſi METHODICA, ſive reſolutione geneſeos methodicæ, I. Præcognita diſciplinæ indicentur. II. Fiat partitio textûs ordinata. III. Præcepta a commentariis et quæſtionibus diſtinguantur. IV. Connexiones partium notentur.

EXEMPLAR GENESEOS THEMATICÆ.*

DE INVIDIA.

I. INVIDIA ſumitur tum active, tum etiam paſſive: active, vel in bonam partem pro honeſtâ æmulatione, vel in malam pro vitioſâ triſtitiâ propter felicitatem alterius: poſteriore ſignificatione impræſentiarum accipitur.

II. Invidia eſt PASSIO, nempe DOLOR; pleriſque incidens, iis vero potiſſimùm qui ſunt infirmi animi et ambitioſi, "qui nec "cedere volunt nec poſſunt contendere:" invidiam excitat BONUM quodvis ALTERIUS, ſive ſuperioris; ſive paris; ſive etiam inferioris, modo ſit aliqua ſaltem ex parte æqualis. NASCITUR ab invidi ſuperbiâ et φιλαυτία; quibus accedat fortaſſe inſolentia vel indigni-

* VIDE PAG. LXIII.

tas ejus cui invidetur. Eſt igitur DOLOR OB BONUM ALIENUM.

III. Invidiæ SPECIES tres ſunt: aut enim invidemus alii bonum quo ipſi potiri non poſſumus; aut bonum quo fruimur, et ſoli frui cupimus; aut denique bona noſtra corrumpimus, vel iis non utimur, ne aliis fiant utilia. Quarum duas priores ſpecies pulchre depinxit Lucanus,

" Nec quemquam jam ferre poteſt Cæſarve
" priorem,
" Pompeiuſve parem :"

poſteriore iſtâ ne ipſi laborent aliquando, viderint eruditi.

IV. Invidia NOCET tam ei qui invidet quam ei cui invidetur. Ecce pallidam faciem et macilentum corpus, inquieti animi indicia! Ecce hominem bonis maliſque pariter inviſum! qui præclare agit nî fiat calumniator, latro, homicida. Qui autem fortunâ invidendâ utitur, declinet quantum in ipſo eſt malorum hominum invidiam; caveat ne va-

niloquus, ne inſolens, ne indignus eſſe videatur.

v. Atque illud imprimis moleſtum eſt, quod eum cui invidemus odiſſe in proclivi eſt, et cujus bono contriſtamur, vix fieri poteſt quin illius lætemur malo. Adeo ſunt inter ſe COGNATA, quamvis non plane ejuſdem rationis, invidia atque ODIUM et ΕΠΙΧΑΙΡΕΚΑΚΙΑ.

VI. CONTRA, quam decora eſt et amabilis ΣΥΜΠΑΘΕΙΑ illa, quæ "humani "nihil a ſe alienum putat;" quæ "lætatur "bonis rebus, dolet contrariis;" quæ univerſum humanum genus proſequitur amore, ſtudio, beneficiis! Quam honeſta eſt ÆMULATIO, quæ non ſuperbiâ alitur, ſed animi magnitudine; laudem haud aliis invidet, ſed optat ſibi; quæ virtutes alienas adeo non odit ut laudet et admiretur: quæ non poteſt in malos cadere; neque porro in bonos quin meliores faciat!

EXEMPLAR GENESEOS PROBLEMATICÆ SOLITARIÆ.*

AN SOL SIT CENTRUM MUNDI? AFFIRMATUR.

IV. QUÆSTIO, ſi quæ alia, in totâ Aſtronomiâ GRAVISSIMA; eſt enim cardo in quo omnis motuum cœleſtium ratio vertitur. De qua quidem nulla hodie poſſet incidere dubitatio, niſi nonnulli ſenſibus nimiùm crederent, rationi parum.

1. Per Mundum hìc loci intelligimus, non omnia corpora quorum fit mentio apud Aſtronomos, ſed ea tantummodo quæ noſtrum quod dicitur ſyſtema componunt, Solem videlicet, Mercurium, Venerem, Terram, Martem, Jovem, et Saturnum, cum ſuis ſingulorum Satellitibus. CONCEDITUR UTRINQUE unum aliquod ex hiſce corporibus con-

* VIDE PAG. LXIV.

ſiſtere utpote Centrum Syſtematis, cætera circumvolvi: QUÆRITUR an conſiſtat Sol? an ſit Centrum?

II. PLACET SOLEM ESSE CENTRUM MUNDI, circumvolvi autem Terram et Corpora cætera, quæ ob eam rem Planetas appellamus. Notandum eſt tamen non ita penitus Solem conſiſtere, quin circa axem ſuum rotari credibile ſit. PROBATUR 1. Quoniam alioquin Sol ipſe, et infinita illa Stellarum Multitudo, ſingulis νυχθημεροις per immenſa ſpatia circa hunc noſtrum globum volverentur: quod plane incredibile eſſet; nam Natura nihil agit fruſtra, neque id facit per plura, quod poſſet fieri per pauciora. 2. Quia horum Corporum cœleſtium phaſes, conjunctiones, oppoſitiones, tales ſemper ſunt quales, ſi Sol Centrum eſſet, debuerint, et nunquam tales quales debuerint ſi non eſſet. 3. Quia, poſito Solem eſſe Centrum, omnes eorum motus lex una regit, a principiis veriſimillimis rite derivata.

III. OBJICITUR 1. Sacræ Scripturæ fides, "Sol ſubſiſte in Gibhone," neque errare poteſt aut decipere etiam in rebus leviſſimis, nedum in philoſophiâ, Scriptura Sacra." At Spiritus Sanctus utitur, ut locutione hominum, ita et uſitatis loquendi formulis; ad captum popularem loquitur; neque erant Judæorum animi, inter armorum ſtrepitum, triumphos, et miracula, a divinæ potentiæ piâ admiratione ad minutiores loquendi formulas, aut philoſophandi argutas ratiunculas, abducendi. Objicitur 2. "At ſenſibus ipſis ſuffragantibus, nec nos ipſi, nec corpora quæ nobis in Terrâ vicina ſunt, ullum hujuſmodi motum participant; et ſenſibus certe fidendum eſt." Imo, ut dari ALIQUEM motum ex apparenti illâ cœlorum ſingulis νυχθημεροις converſione ipſi ſenſus confirmant, ita nec vetant (ſi eos, ut par eſt, rationi ſubjiciamus) quin hunc motum ipſi terræ competere credamus: quoniam ſi res terreſtres eodem tempore et tenore cum terrâ ipſâ moveantur, nequit terræ incola hunc motum viſû prehendere.

v. NON EST itaque cur affirmare dubitemus, Solem esse Centrum Mundi, adeoque Systema Ptolemaicum et Tychonicum Copernicano nostro, jure optimo, cedere. SEQUITUR ex iis quæ dicta sunt 1. Lunam circa hanc terram nostram, et Jovis et Saturni (quos vocant) Satellites circa Jovem et Saturnum, eâdem lege circumvolvi, quâ Terra Jupiter et Saturnus circa Solem. 2. Stellarum motum apparentem a Terræ reali motu oriri: quas etiam verisimile est ipsas Centra esse aliorum Mundorum sive Systematum.

EXEMPLAR GENESEOS PROBLEMATICÆ SOCIÆ.*

AN OMNE ENS APPETAT BONUM? AFFIRMATUR.

SUPPOSITIO.

PER SUBJECTUM hujus quæſtionis intelligendum cenſeo, non Ens illud Supremum, quod neceſſario exiſtit et ſuum eſſe dedit omnibus: de cujus exiſtentiâ, ſapientiâ, aut bonitate, cum dubitare impium ſit, profanum eſſet diſputare. Neque porro omnia entia creata; ſed animalia tantùm ens videlicet cujus eſt appetere, et boni ſpeciem ſaltem dignoſcere. BONUM eſt, quicquid entis naturæ convenit; quod ad το ESSE et BENE ESSE conducit: et quid conducat, ſentit animal irrationale; ſentit, judicat, et argumentis colligit, animal rationale: quod conducere opinatur, ſuo utrumque κριτηριῳ uſus,

* VIDE PAG. LXIV, LXV.

id appetit neceſſitate naturæ, et pro viribus proſequitur. De appetitu aliorum entium non poſſumus aliunde conjecturam facere, quam ex noſtro: veriſimile eſt me, quatenus hominem, ea appetere quæ cæteri homines; quatenus animal, quatenus ens, ea quæ entia aut animalia cætera: invenio autem hoc mihi a naturâ inſitum, et cum τῷ ESSE meo intime conjunctum, ut velim omnibus modis ESSE QUAM OPTIME. Placet igitur, OMNE ENS APPETERE BONUM.

OPPOSITIO LOGICA.

DE SUBJECTO hujus quæſtionis litem non moveo; de prædicato autem aliqua forſan poteſt incidere dubitatio. "BONUM eſt quicquid entis naturæ convenit; "quod ad τὸ ESSE et BENE ESSE conducit:" qui ita arbitratur, et mecum ſentit, et jove judicat æquo. Videtur autem ille idem vir optimus, recte iter ingreſſus, paululum declinâſſe de viâ. Non enim quod OPINATUR

quis ſuæ naturæ convenire, id conveniet ſtatim; neque, ſi quid JUDICET ad ſuum bene eſſe conducere, ſequitur illico ut conducat: eſt enim in hac re, ut in cæteris, errori locus: cum igitur, " ducente ipſâ, et quidem co-" gente, naturâ, id appetat quod conducere " et convenire putat," fieri poteſt ut id ipſum quod appetat ſit MALUM. Quinetiam aliquando accidit, ut quis illud ipſum vehementer appetat, quod malum eſſe opinetur. Cum enim id bonum eſſe intelligatur, quod " ad TO ESSE et BENE ESSE conducit;" ſi quid " TO ESSE," et proinde hercle certo " TO " BENE ESSE," ſuſtulerit, id vero malum erit pure et ſimpliciter. Fuere autem heu! nimiùm multi, qui vitæ pertæſi, HOC SUMMUM MALUM petiverunt; mortem ea ſpe et conſilio amplectentes, ſe nimirum ſuum illud ESSE cum vitâ depoſituros.

OPPOSITIO RHETORICA.

GRATULOR humano generi cæteriſque animantibus, quod ſint tandem eâ aut fortunâ aut prudentiâ, ut miſeri non ampliùs eſſe poſſint. Natura enim ſua munera non parcâ adeo largita eſt manû, ut ne ſint ubique, quos decerpamus, fructus pulcherrimi; neque tam maligno conſilio oculos, aures, palatum indidit, ut non liceret dignoſcere quinam eſſent ſuaviores: eos autem captamus rapimuſque " ducente ipsâ ſcilicet " et urgente Naturâ." Cur itaque vulgus hominum audio miſerias vitæ magis magiſque in dies lamentari? Cur de iiſdem Philoſophiam queri graviter, ingenioſe diſputare? Cur ineptias hominum ſimul et infortunia ridet Democritus, luget Heraclitus? " At- " qui licet eſſe beatis;" imo hercle non eſſe beatis non licet. Nam Poeſin quidem et Picturam prætereo, cæteraſque id genus ar-

tes, quibus quidlibet audere conceditur: altera fortunas Priami decantet flebiliter, depingat altera, si modo depingi posset, paternum animum vultumque Agamemnonis; ab iis me decipi facilè patior, quorum summa laus est, Aristotele judice, "optime menti-"ri." A Philosophiâ autem ipsam rei veritatem exponendam esse duxeram; credideram etiam vulgus dolores suos et gaudia sine fuco enarrare: et docebant certe tum Vita ipsa, tum "vitæ dux Philosophia," pauciſſimos "vera bona dignoscere," plerosque MALUM et APPETERE et PATI.

SUPERVACANEUM videtur Disputationis Syllogisticæ exemplaria proponere: sufficiant REGULÆ PRIMARIÆ; videlicet I. Conclusio primi syllogismi semper esto respondentis sententiæ contradictoria: II. Conclusio reliquorum, præmissa integra quam respondens noviſſime negaverit.

III. Adhibeantur, quantum fieri poſſit, ſyllogiſmi perfecti ſive categorici. IV. Reſpondens cujuſlibet ſyllogiſmi CONCLUSIONEM in primis inſpiciat; quæ ſi aliena fuerit et ἀπροσδιονυσος, "negetur proceſſus, vel conclu-"ſio, propter ignorationem elenchi." V. Secundò, inſpiciat FORMAM SYLLOGISMI; quæ ſi peccaverit graviter, aut leviſſime quidem in eo quod vim argumenti attingit propiùs, "negetur proceſſus, vel ſyllogiſmus, "propter formam." VI. Tertiò, MATERIAM PRÆMISSARUM ponderet; quarum ſi una falſa vel non ſatis probata videatur, negetur: ſi utraque, ambæ pariter negentur; et illa priùs probanda imponatur, quæ aut minùs probabilis fuerit aut quæſtioni conjunctior. VII. Reſpondenti fere ſatis eſt ſimpliciter negâſſe, nec tenetur rationem reddere, niſi præmiſſam admodum veriſimilem negaverit, aut ſyllogiſmum non aperte vitioſum. Erit autem humanitatis ſuæ, ſi rogatus ſemper rationem reddiderit. VIII. Nunquam ſolvat Reſpondens, dum commode negare poſſit. IX. Reſpondens plerumque probabiliorem

quæſtionis partem defendendam ſuſcipit : ipſi tamen utile erit aliquando minùs probabilia defendere ; juvabit certe Opponentem veriſimiliora confirmare didiciſſe. x. Moderatoris ſuprema eſt auctoritas : meminerit tamen ſibi ratione utendum eſſe, non imperio.

EXEMPLAR GENESEOS METHODICÆ.*

LOGICA.

I. HÆC disciplina idoneum præcipit rationis et orationis usum; unde Logica, ΑΠΟ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ, dicitur: vocatur etiam, ab instituto suo principali, ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ. Est autem ARS, seu disciplina PRACTICA, non manualis quidem sed liberalis. Non est disciplina PRIMARIA, ut philosophia; sed INSTRUMENTALIS, ut grammatica et rhetorica: DIFFERT tamen a grammaticâ cujus est proprie, a rhetoricâ cujus ornate, dicere; quarum illa vocibus solis, hæc in primis, dat operam: logica autem res primùm et notiones curat, ut sibi invicem consentiant; secundò voces, ut utrisque conveniant; ut non SAPERE modo possimus, sed et FARI apte et accurate. OBJECTUM logicæ est mens humana, quam

* VIDE PAG. LXV, LXVI.

dirigit: SUBJECTUM, id omne quod mente et cogitatione complectimur: FINIS autem, verum a falso secernere; hoc improbare et redarguere, illud elicere, communicare, defendere.

II. Cum mentis humanæ tres sint operationes, etc. in TRES PARTES commode dividitur Logica: quarum prima agit, etc. * I. Vox simplex, sive terminus, est vel singularis vel communis, etc. II. Vox complexa, sive propositio, est vel categorica vel composita, etc. III. Vox decomplexa, sive syllogismus, est vel legitimus vel imperfectus, etc. Denique tres mentis operationes conjunctim dirigit methodus, etc.

III. USUS logicæ generalis, etc. Speciatim vero est duplex: in commentatione quæ genesis, in resolutione quæ analysis, dicitur, etc. Utraque vel thema simplex respicit, vel problema, vel disciplinam, etc.

I. Multa sunt hujus artis PRÆCEPTA saluberrima, definitiones scilicet, divisiones,

* VIDE ELEMENTA.

axiomata; ſuo quæque loco expoſita. II. Si quis miretur nos TRES præſertim mentis operationes ſtatuiſſe, " cum Mens res, rela-
" tiones rerum, relationum relationes, PER-
" CEPTIONE SOLA intelligat, judicium au-
" tem et diſcurſus ſint Voluntatis :" * interrogetve cur decem, nec plura, ſint prædicamenta, et quorſum ſpectent, etc. ſic nobiſcum de his rebus licet COMMENTARI, etc. III. QUÆSITUM EST, an propoſitio ſingularis æquipolleat univerſali ? placet æquipollere; videtur enim omnis propoſitio quæ prædicat de ſuo ſubjecto toto, etc.

* Vide P. Malebranche recherche de la verité. I. 2. 1.

CUM in arte logicâ magna ſemper fuerit ARISTOTELIS auctoritas, CONSPECTUM ORGANI eo conſilio ſubjiciendum duximus, ut faciliùs ipſe potiùs quam ipſius imitatores et interpretes, pro re natâ, conſulatur.

CONSPECTUS ORGANI

ARISTOTELIS.

TABULA ISAGOGES.

Habitâ brevi præfatione Cap. 1. docet

I. Quot ſint et Quænam Categoremata: videlicet

Cap. 2.
1. Quòd Genus eſt το κατα πλειονων και διαφερoντων τῳ ειδει, εν τῳ τι εστι, κατηγορεμενον. Dividitur in γενικωτατον et υπαλληλον.
2. Quòd Species eſt το τατλομψον υπο το γενος: vel ὁ το γενος, εν τω τι εστι, κατηγορειται: vel το κατα πλειονων και διαφερoντων τῳ αριθμῳ, εν τῳ τι εστι, κατηγορεμενον. Dividitur in υπαλληλον et ειδικωτατον.

Cap. 3.
Quòd differentia eſt η ποιοτητα το ειδος τε γενες: vel το κατα πλειονων και διαφερoντων τῳ ειδει, εν τῳ οποιον τι εστι, κατηγορεμενον: vel το χωριζειν πεφυκος τα υπο αυτο γενος, καθ' οπερ εις το ειναι συμβαλλεται, και εις το τι ην ειναι, και ο τε πραγματος εστι μερος.

Cap. 4.
Quòd proprium eſt ο μονῳ τῳ ειδει συμβεβηκος, και παντι, και αει.

Cap. 5.
Quòd Accidens eſt ο γινεται και απογινεται χωρις της τε υποκειμενε φθορας: vel ο ενδεχεται τῳ αυτῳ υπαρχειν και μη υπαρχειν: vel ο ὁτε γενος εστιν, ὁτε διαφορα, ὁτε ειδος, ὁτε ιδιον, αει δε εστιν εν υποκειμενῳ υφισαμενον.

II. Quænam omnibus Categorematibus ſint communia, quæ cuilibet aut quibuſlibet propria: nimirum

Cap. 6.
Quòd commune eſt omnium pluribus attribui.

Cap. 7—11.
Quibus præſertim rebus conveniant inter ſe et differant, genus et differentia; genus et ſpecies genus et proprium; genus et accidens:

Cap. 12—14
Differentia et ſpecies; differentia et proprium; differentia et accidens:

Cap. 15. 16.
Species et proprium; ſpecies et accidens:

Cap. 17.
Proprium et accidens.

TABULA CATEGORIARUM.

Agit I. De Protheoriis: docetque

Cap. 1.
1. Quòd ομωνυμα λεγεται, ων ονομα μονον κοινον, ο δε κατα τὸνομα λογος της ουσιας ετερος.
2. Quòd συνωνυμα λεγεται, ων το τε ονομα κοινον, και ο κατα τὸνομα λογος της ουσιας ο αυτος.
3. Quòd παρωνυμα λεγεται, οσα απο τινος διαφεροντα τῃ πτωσει, τὼν καλα τὸνομα προσηγοριαν εχὶ.

Cap. 2.
1. Quòd ΤΩΝ ΛΕΓΟΜΕΝΩΝ τα μεν κατα συμπλοκην λεγεται, τα δε ανευ συμπλοκης.
2. Quòd ΤΩΝ ΟΝΤΩΝ τα μεν καθ' υποκειμενου τινος λεγεται, εν υποκειμενῳ δε ουδενι εστιν: ut homo. τα δε, εν υποκειμενῳ, καθ' υποκειμενου δε ουδενος: ut hæc albedo. τα δε, καθ' υποκειμενου, και εν υποκειμενῳ: ut albedo. τα δε, ουτε εν υποκειμενῳ, ουτε καθ' υποκειμενου: ut hic homo.

Cap. 3.
1. Quòd ολον ετερον καθ' ετερου καληγορηται, ως καθ' υποκειμενου, οσα κατα του καληγορουμενου λεγεται, τοσαυτα και κατα του υποκειμενου ρηθησεται.
2. Quòd των ετερων γενων, και μη υπαλληλα τεταγμενων, ετερα συν τῳ ειδει και αι διαφορai: των δε γε υπαλληλα γενων, ουδεν κωλυει τας αυτας διαφορας ειναι.

TABULA CATEGORIARUM.

Agit { II. De Categoriis: docetque {

Cap. 4. { Quòd των ΑΝΕΥ ΣΥΜΠΛΟΚΗΣ λεγομενων εκαστον ητοι ϐσιαν σημαινει, η ποσον, η ποιον, η προς τι, η ποϑ, η ποτε, η κειϑαι, η εχειν, η ποιειν, η παχειν.

Cap. 5. {
1. Quòd Subſtantia prima eſt individuum quodvis, ut *hic homo*: ſecunda, primarum genera et ſpecies, ut *homo*.
2. Quot ſint et quænam proprietates ſubſtantiæ.

Cap. 6. {
1. Quòd Quantùm eſt vel διορισμενον vel συνεχες: et proinde vel εκ θεσιν εχοντων προς αλληλα των εν αυτοις μοριων συνεστηκε, vel εξ ϰε εχοντων θεσιν.
2. Quot ſint et quænam proprietates quanti.

Cap. 7. {
1. Quòd Relata minùs proprie τα τοιαυτα λεγεται, οσα αυτα απερ εστιν, ετερων ειναι λεγεται: η οπωσουν αλλως προς ετερον: οιον, το επιστητον και η επιστημη.
2. Quòd Relata proprie ſunt οις το ειναι ταυτον εστι τω προς τι πως εχειν: οιον, δουλος και δεσποτης.
3. Quot ſint et quænam utrorumque proprietates.

Cap. 8. {
1. Quòd Qualitas eſt καθ' ην ποιοι τινες ειναι λεγονται.
2. Quòd qualitatis quatuor ſunt ſpecies, viz. 1. εξις και διαθεσις. 2. δυναμις φυσικη και αδυναμια. 3. παθητικαι ποιοτητες και παθη. 4. σχημα, και η περι εκαστον υπαρχουσα μορφη.
3. Quot ſint et quænam proprietates qualitatis.

Cap. 9. {
1. Quot ſint et quænam proprietates Actionis et Paſſionis.
2. Quid ſit Situs, Ubi, Quando, Habere.

TABULA CATEGORIARUM.

Agit — III. De Hypotheoriis ; docetque

Cap. 10. 11. — Quòd των Αντικειμενων quatuor ſunt ſpecies : viz.

1. Τα προς τι· οιον το διπλασιον τῳ ημισει.

2. τα εναντια· οιον το κακον τῳ αγαθῳ.

3. τα κατα στερησιν και εξιν· οιον τυφλοτης και οψις.

4. καταφασις και αποφασις· οιον καθηται, ϗ καθηται·

5. Quomodo conveniant inter ſe et differant hæ quatuor oppoſitorum ſpecies.

Cap. 12. — Quòd Προτερον dicitur : 1. κατα τον χρονον. 2. το μη αντιστρεφον κατα τὴν τϗ ειναι ακολουθησιν· οιον, το εν, των δυο πρωτερον. 3. ταξιν· οιον στοιχεια των συλλαβων. 4. τιμῆ. 5. το αιτιον.

Cap. 13. — Quòd Αμα dicuntur. 1. χρονῳ. 2. φυσει· οσα αντιστρεφει μεν κατα τὴν τϗ ειναι ακολουθησιν, μηδαμως δε αιτιον θατερον θατερῳ τϗ ειναι εστι, οιον διπλασιον και ημισυ. 3. τα εκ τϗ αυτϗ γενους ανηιδιηρημενα αλληλοις.

Cap. 14. — Quòd Κινησεως ſex ſunt ſpecies : γενεσις, φθορα, αυξησις, μειωσις, αλλοιωσις, ἡ κατα τοπον μεταβολη.

Cap. 15. — Quòd Τϗ εχειν octo præſertim ſunt modi.

TABULA LIB. DE INTERPRETATIONE.

Agit

- **I. De interpretatione in genere: docetque**
  - Cap. 1.
    1. Quòd τα νοηματα sunt των πραγματων imagines et simulachra: αι φωναι autem των νοηματων INTERPRETES: γραμματα porro των φωνων signa.
    2. Proinde, cum νοημα sit duplex, viz. αιευ τε αληθευειν και ψευδεσθαι et ω αναγκη τατων υπαρχειν θατερον, interpretatio pariter est μη αποφαντικη et αποφαντικη.
    3. Quòd interpretatio NON ENUNCIATIVA est: 1. ονομα. 2. ρημα. 3. λογος μη αποφαντικος.
- **II. De Interpretatione μη αποφαντικη: docetque**
  - Cap. 2. Quòd nomen est φωνη σημαντικη κατα συνθηκην ανευ χρονυ, ης μηδεν μερος εστι σημαντικον κεχωρισμενον.
  - Cap. 3. Quòd verbum est το προσημαινον χρονον, ὁ μερος οθεν σημαινει χωρις: και εστιν αει των καθ' ετερυ λεγομενων σημειον.
  - Cap. 4. Quòd oratio est φωνη σημαντικη κατα συνθηκην, ης των μερων τι σημαντικον εστι κεχωρισμενον. Est autem vel μη αποφαντικος, ut "μηνιν αειδε θεα," vel αποφαντικος.
- **III. De Interpretatione αποφαντικη: docetque**
  - Cap. 4. Quòd oratio ENUNCIATIVA est εν ω το αληθευειν η ψευδεσθαι υπαρχει.
  - Cap. 5. Quòd omnis αποφανσις, *enunciatio*, verbum continet aut casum verbi; est autem vel καταφασις vel αποφατις.
  - Cap. 6.
    1. Quòd affirmatio est αποφανσις τινος κατα τινος.
    2. Quòd negatio est αποφανσις τινος απο τινος.
    3. Quòd αντιφατις, *oppositio*, est καταφασις και απιφασις αι αντικειμεναι.

TABULA LIB. DE INTERPRETATIONE.

Agit

- IV. De Enunciatione ſine modo: docetque
  - Cap. 7. — Quid ſit enunciatio univerſalis, particularis, indefinita, ſingularis: et ſingularum oppoſitiones et ακολουθησεις, *æquipollentias*, explicat.
  - Cap. 8. — Quòd enunciatio *una* eſt, ἡ ἑνὶ καθ' ἑνὸς σημαίνουσι, καὶ ὁμωνύμως.
  - Cap. 9. — Quòd omnis enunciatio de præſenti vel præterito aut vera ſit neceſſe eſt aut falſa: enunciatio autem de futuro non item.
  - Cap. 10. — Quomodo inter ſe differant, enunciationes ſecundi et tertii adjacentis, finitæ et infinitæ.
  - Cap. 11. — Quòd enunciatio ſimplex eſt, quæ unum de uno affirmat vel negat: conjuncta quæ multa de uno, aut unum de multis:—de conjunctis cautionem injicit.
- V. De Enunciatione modificatâ: docet
  - Cap. 12. 13. — Quòd quatuor ſunt modi, viz. τὸ δυνατὸν, τὸ ἐνδεχόμενον, τὸ μὴ δυνατὸν, τὸ ἀναγκαῖον: modalium enunciationum oppoſitiones et ακολουθησεις explicat.
- VI. Statuit denique
  - Cap. 14. — Quænam ſint enunciationes contrariæ: nimirum affirmatio et negatio univerſalis, ejuſdem attributi de eodem ſubjecto.

TABULA ANALYTICORUM PRI. LIB. I.

Agit
- I. De ratione conficiendi syllogismi: et statuit
  - Cap. 1.
    1. Quòd syllogismus est λογος εν ῳ τεθεντων τινων, ετερον τι των κειμενων εξ αναγκης συμβαινει τῳ ταυτα ειναι.
    2. Quòd Syllogismus resolvitur in propositiones, et propositio in terminos.
    3. Quòd propositio est λογος καταφατικος η αποφατικος τινος κατα τινος: termini autem το τε κατηγορουμενον, και το καθ' ὁ κατηγορειται.
  - Cap. 2. 3. Quomodo convertantur propositiones το υπαρχειν, *puræ*, et το εξ αναγκης υπαρχειν και το ενδεχεσθαι υπαρχειν, *modales*, necessariæ sc. et contingentes.
  - Cap. 4—7. Quomodo fiat syllogismus in figurâ, primâ, secundâ, tertiâ: de quibus subjiciuntur leges quædam generales.
  - Cap. 8—22. Pro conditione præmissarum, quales in qualibet figurâ futuræ sint conclusiones: an puræ scilicet, an necessariæ, an contingentes.
  - Cap. 23. Syllogismum quemlibet per figuras antedictas fieri; perfectum per primam, per secundam et tertiam imperfectum: imperfectum vero perfici, si ad primam reducatur.
  - Cap. 24. In syllogismo quolibet, præmissarum alterutram affirmativam esse debere, et universalem.
  - Cap. 25. Syllogismo cuilibet tres inesse terminos; propositiones sive præmissas, duas.
  - Cap. 26. Problemata universalia probari difficiliùs et in figuris paucioribus quam particularia; refelli vero facilius.

TABULA ANALYTICORUM PRI. LIB. I.

Agit

- II. De ratione inveniendi medium unde conficitur ſyllogiſmus: ubi
  - Cap. 27—29: Poſito medium quodlibet vel problematis alicujus extremis aut attribui poſſe aut ſubjici, vel nec attribui nec ſubjici, docet quale medium cuilibet problemati, univerſali ſcilicet et particulari, confirmando inſerviat optime:
  - Cap. 30: Haſce regulas in arte qualibet atque diſciplinâ obtinere ſtatuit.
  - Cap. 31: Docet quòd diviſio per genera non eſt ſyllogiſmus, ſed οιον ασθενης συλλογισμος.
- III. De ratione reſolvendi ſyllogiſmi in figuras et modos: ubi
  - Cap. 32: Docet, quòd oportet elicere 1. Propoſitiones ſive præmiſſas: 2. Earum quantitatem: 3. Terminos; e quibus, is qui in utrâque præmiſſâ reperitur, medius dicitur: 4. Figuram: 5. Exinde demum patebit, an ſit legitimus ſyllogiſmus.
  - Cap. 33—43: Proponit regulas, pro variâ ſyllogiſmi conditione, varias.
  - Cap. 44: Statuit quòd ſyllogiſmi hypothetici reſolvi nequeunt: ε γαρ δια συλλογισμε δεδειγμενοι εισιν, αλλα δια συνθηκης ωμολογημενοι.
  - Cap. 45: Docet quomodo ſyllogiſmus in unâ figurâ in aliam reſolvatur.
  - Cap. 46: Cautionem injicit ne propoſitio reſolvenda cui attributum *infinitum* eſt, ideo pro negativâ habeatur.

TABULA ANALYTICORUM PRI. LIB. II.

Agit

I. De ſex virtutibus ſyllogiſmi: quippe qui

- Cap. 1. — Plures concluſiones generat: videlicet, ex concluſione univerſali, ſubalternatam et converſam: ex univerſali negativâ, univerſalem converſam: ex particulari affirmativâ, particularem converſam:
- Cap. 2—4. — Vera ex falſis colligit, *vi formæ:*
- Cap. 5—7. — Probat in circulo ſive reciproce, *vi formæ:*
- Cap. 8—10. — Concludit per converſionem: nempe ex oppoſitâ concluſionis cum unâ præmiſſâ, oppoſitam alterius colligit: unde probat, ſi vera ſit hæc altera præmiſſa, veram eſſe concluſionem:
- Cap. 11--14. — Deducit ad impoſſibile: nimirum e contradictoriâ concluſionis cum unâ præmiſſâ, falſum colligit; unde probat falſam eſſe contradictoriam iſtam, proinde concluſionem eſſe veram:
- Cap. 15. — Concludit ex oppoſitis: nimirum probat, ſi oppoſitæ ſimul pro veris habeantur, idem poſſe negari de ſeipſo. Hæc omnia quomodo fiant in qualibet figurâ, fuſiùs oſtendit.

II. De tribus vitiis ſyllogiſmi: poteſt enim fieri ut

- Cap. 16. — Quæſitum petat:
- Cap. 17. — Deducat ad impoſſibile ex adverſarii hypotheſi, quod quidem impoſſibile ex hypotheſi non ſequitur:
- Cap. 18. — Falſam concluſionem inferat: nimirum propter falſam præmiſſam.
- Cap. 19--21. — ——Cautiones injicit a diſputantibus adhibendas.

TABULA ANALYTICORUM PRI. LIB. II.

Agit — III. De variis argumentandi generibus, quæ reduci possunt ad Syllogismum: videlicet

- Cap. 22. Αντιστροφη, *conversione:* cum e conversâ unius enunciationis in syllogismo sequitur conversa alterius.
- Cap. 23. Επαγωγη, *inductione:* quæ δια παντων των καθ' εκαστον, *per omnia singularia*, colligit universale.
- Cap. 24. Παραδειγματι, *exemplo:* quod εκ μερους μερος colligit, οταν αμφω μεν η υπο το αυτο, *sub eodem genere*, γνωριμον δε θατερον.
- Cap. 25. Απαγωγη: cum concessa sit præmissa major; ignota minor conclusione tamen aut credibilior aut probatu facilior; ita enim minorem probando ad scientiam *abducimur*.
- Cap. 26. Ενστασει, *objectione:* quæ est προτασις προτασει εναντια, sive ολως sive επι μερους.
- Cap. 27. Ενθυμηματι, *enthymemate:* quod est συλλογισμος ατελης εξ εικοτων η σημειων· εικοτων, ut "invidet, ergo odit," σημειων, ut "lac "habet, ergo fert utero."

TABULA ANALYTIC. POST. LIB. I.

Agit — I. De Scientiâ et Demonſtratione: ubi ſtatuit

- Cap. 1. — Quòd πασα διδασκαλια και πασα μαθησις διανοητικη εκ προϋπαρχουσης γινεται γνωσεως: videlicet *quæſtionis*, et αρχης ſive *principii probantis*.
- Cap. 2. — 1. Quòd επιστημη, *ſcientia*, eſt οταν τὴν τ' αιτιαν οιωμεθα γινωσκειν δι' ἣν το πραγμα εστι, οτι εκεινου αιτια εστι, και μη ενδεχεται τουτ' αλλως εχειν.
  2. Quòd αποδειξις, *demonſtratio*, eſt συλλογισμος επιστημονικος, ſive συλλογισμος εξ αληθων τε, και πρωτων και αμεσων, και γνωριμωτερων, και προτερων, και αιτιων τ' συμπερασματος:—hujus definitionis partes ſigillatim explicat.
- Cap. 3. — Principia *per ſe* cognoſci: concluſionem *per principia*.
- Cap. 4—6. — Præmiſſâ unâ et alterâ tum definitione tum cautione, demonſtrationem eſſe συλλογισμον εξ αρχων αναγκαιων.
- Cap. 7. — Non licere in demonſtratione migrare a genere ad genus:
- Cap. 8. — Concluſionem demonſtrationis eſſe αϊδιον. *æternæ veritatis*.
- Cap. 9—11. — Demonſtrationem eſſe ex *principiis ſcientiæ cuilibet propriis*, et proinde indemonſtrabilibus: aliamque uni ſcientiæ propria eſſe, ut "lineæ qualitates, geometriæ;" alia pluribus communia, ut "nonnulla arithmeticæ et geometriæ;" alia denique omnibus communia, ut "axiomata, dialecticam, metaphyſicam:"
- Cap. 12. — Cum idem ſit ερωτημα συλλογιστικον et προτασις, unamquamque ſcientiam propria habere ερωτηματα.

TABULA ANALYTIC. POST. LIB. I.

- Cap. 13.
  1. Quomodo differant inter ſe demonſtratio διʼ οτι (de qua hactenus) et demonſtratio οτι: quarum hæc το πρωτον αιτιον non aſſumit, aliquando etiam non αιτιον:
  2. Illam ad Scientias *principes* præcipue pertinere: hanc vero ad ſubalternas.
- Cap. 14. Figuram primam eſſe ſcientiæ aptiſſimam.

Agit — II. De Ignorantiâ Scientiæ et Demonſtrationi oppoſitâ; docetque

- Cap. 15—18
  1. Quòd ignorantia eſt duplex; 1. κατα τλω αποφασιν, *puræ negationis*. 2. κατα τλω διαθεσιν, *ſecundùm diſpoſitionem*, deceptio per aliquam mentis operationem: quæ fit vel per propoſitionem, vel per ſyllogiſmum.
  2. Quòd ſi quis *ſenſus* defuerit, eatenus ſequatur neceſſe eſt ignorantia puræ negationis.

Solvit — III. Dubia quam plurima; unde fit ut explicentur variæ Scientiæ et Demonſtrationis proprietates: ſtatuit ſcilicet

- Cap. 19—22 — Principia demonſtrationis non eſſe infinita; præſertim cum *media* ſummis generibus et individuis utrinque contineantur neceſſe ſit: quæ quidem ita ſe habere ſpeciatim probat in demonſtratione tum negante tum affirmante:
- Cap. 23. — Proinde, in demonſtratione, propoſitiones mediatas et demonſtrabiles ad προτασεις αμεσους et αρχας αναποδεικτες eſſe reducendas:
- Cap. 24—26 — Demonſtrationem univerſalem præſtare particulari, affirmantem neganti, oſtenſivam ducenti ad impoſſibile.
- Cap. 27—28 — Quæ ſcientia aliâ ſit accuratior et prior: quæ *una* dicenda ſit ſcientia, quæ plures.

TABULA ANALYTIC. POST. LIB. I.

Cap. 29. Ejuſdem rei plures eſſe, per diverſa media, demonſtrationes.

Cap. 30. Τὰ ἀπὸ τύχης non eſſe demonſtrationem.

Cap. 31. Δι' αἰσθήσεως non haberi demonſtrationem: cum ſit illa ſingularium, hæc vero univerſalium, conducere tamen τῷ αἰσθάνεσθαι ad cognitionem univerſalium, et proinde ad demonſtrationem.

Cap. 32. Non eſſe eadem omnium ſyllogiſmorum principia: cum ob alias cauſas, tum etiam quod alia vera ſint, falſa alia; alia ἐξ ἀναγκης, alia ἐνδεχόμενα.

Cap. 33. Longe diſcrepare inter ſe *ſcientiam*, et δοξῶν, *opinionem*; cum illa verſatur circa ἀναγκαῖον, ὃ οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν, hæc vero circa τὰ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν.

Cap. 34. Quòd ἡ ἀγχίνοια, facultas in ſcientiâ promovendâ primaria, ἐστὶν εὐστοχία τις, ἐν ἀσκέπτῳ χρόνῳ, τὰ μέσα.

TABULA ANALYTIC. POST. LIB. II.

Agit — I. De quæstionibus scibilibus: quot sint, quomodo sciantur: et de Definitione: ubi docet

- Cap. 1. 2. — Quòd τα ζητουμενα sunt quatuor; το οτι, *quod sit*; το δι' οτι, *cur sit*; ει εστι, *an sit*; τι εστι, *quid sit*: quorum omnia medium, nempe causam, quærere.
- Cap. 3—10 — Quomodo sciatur *quid sit*; videlicet non probari per demonstrationem, syllogismum, divisionem, sed declarari per ορισμον *definitionem*; quæ quidem est vel 1. λογος τυ τι σημαινει το ονομα: vel 2. λογος ο δηλων δια τι εστι, quæ est similis conclusioni demonstrationis δι' οτι: vel 3. λογος δηλων τι εστι, quæ est similis conclusioni demonstrationis οτι: vel 4. θεσις τυ τι εστιν αναποδεικτου.
- Cap. 11—12 — Quomodo sciatur *cur sit*: nimirum causæ sunt quatuor; 1. το τι ην ειναι, *materia*: 2. το τινων οντων αναγκη τουτ' ειναι, *forma*: 3. ἡ τι πρωτον εκινησε, *efficiens*: 4. το τινος ενεκα, *finis*: quomodo per singulas vel plures fiat demonstratio.
- Cap. 13. — 1. Quomodo investigetur definitio: nimirum, per attributa essentialia *communia* ita congesta, ut *conjunctim* conficiant attributum essentiale *proprium*: ut, "ternarius est numerus *impar primus*." 2. Quòd definitio fit, vel methodo *diversivâ*, descendendo a genere ad species vel individua; vel *inductivâ*, ascendendo ab individuis vel speciebus ad genera.
- Cap. 14—15 — Quòd divisio generum ad problemata invenienda confert: quorum quæ communi medio explicantur, pro iisdem haberi possunt.
- Cap. 16—18 — Quomodo et quatenus causa et effectus per se invicem demonstrentur.

TABULA ANALYTIC. POST. LIB. II.

Agit — II. Accuratiſſime de Intelligentiâ, quæ eſt omnis ſcientiæ fundamentum: ubi ſtatuit

Cap. 19.

1. Quòd Νους, *intelligentia*, ſive primorum principiorum cognitio, non eſt ingenita, neque demonſtratione acquiritur.

2. Quòd acquiritur per inductionem ex ſingularibus; δι' αισθησεως, μνημης, εμπειριας, γινε) ΤΕΧΝΗΣ αρχη και ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ: εαν μεν ωσι ΓΕΝΕΣΙΝ, τεχνης, εαν δε περι ΤΟ ΟΝ, επιστημης.

TABULA TOPICORUM.

Agit

I. In libro primo de Dialecticâ sive ratione argumentandi ex probabilibus: docetque

Cap. 1.

1. Quòd ſyllogiſmus eſt, 1. αποδειξις, de qua ſupra: 2. διαλεκτικος: 3. ερισικος, de qua infra.
2. Quòd ſyllogiſmus dialecticus eſt ο εξ ενδοξων συλλογιζομενο: ſunt autem ενδοξα, τα δοκουντα πασιν, η τοις πλειστοις, η τοις σοφοις· και τουτοις, η τοις πλειστοις, η τοις μαλιστα γνωριμοις και ενδοξοις.

Cap. 2—4.

1. Quòd dialectica utilis eſt προς γυμνασιαν, προς ενλευξεις, προς φιλοσοφιαν:
2. Quòd ſuum finem fere, ut artes cæteræ, licet non ſemper, conſequitur.

Cap. 4—9.

1. Quòd omnis diſputatio eſt vel de προτασει, ſive quæſtione *ſimplici*, vel de προβληματι, ſive quæſtione *disjunctivâ*.
2. Quòd omnis quæſtio, vel genus, vel proprium, vel accidens, vel denique definitionem, continet: quæ quidem omnia ad definitionem, minùs commode tamen, revocari poſſent.
3. Quòd hæc omnia accurate intelligi debent: in categoriarum unâ ſemper reperiuntur.

Cap. 10.

Quòd προτασις διαλεκτικη eſt, 1. ερωτησις ενδοξος, η πασιν, η τοις πλειστοις, η τοις σοφοις· και τουτοις η πασιν, η τοις πλειστοις, η τοις μαλιστα γνωριμοις, μη παραδοξος. 2. τα τοις ενδοξοις ομοια. 3. τα εναντια καθ' αντιφασιν τοις δοκουσιν ενδοξοις ειναι προτεινομενα. 4. οσαι δοξαι κατα τας τεχνας εισι τας ευρημενας.

TABULA TOPICORUM.

- Cap. 11.
  - 1. Quòd προβλημα διαλεκτικον, vel αιρεσιν και φυγην respicit, ut practicum: vel αληθειαν και γνωσιν, ut theoreticum: vel eſt συνεργον ſive *inſtrumentale*, ut logicum.
  - 2. Quòd θεσις eſt υπολημψις παραδοξος, auctoritate tamen comprobata aut ratione vix rejiciendâ.
- Cap. 12. — Quòd των λογων των διαλεκτικων ειδη ſunt inductio, ſyllogiſmus:
- Cap. 13—18. — Τα δε οργανα 1. propoſitiones ratione, auctoritate, opinione, probatiſſimæ. 2. voces, varias ob cauſas (quarum decem explicat) ομωνυμαι. 3. rerum ſub eodem genere, vel etiam (non diverſarum admodum) ſub diverſis, differentiæ. 4. rerum ſub diverſis generibus, atque aliquando ſub eodem, ſimilitudines. — Horum inſtrumentorum uſum et utilitatem ſigillatim explicat.

Agit

II. De Τοποις ſive argumentorum ſedibus ſpeciatim: ubi locos varios fuſiùs exponit, unde confirmari poſſit

- Lib. 2. 3. — Eſſe vel non eſſe accidens: ubi docet accurate admodum et copioſe quomodo de hac quæſtione ſit diſputandum, "bonorum plurium utrum optabilius."
- Lib. 4. — Eſſe vel non eſſe genus.
- Lib. 5. — Eſſe vel non eſſe proprium.
- Lib. 6. 7.
  - 1. Eſſe vel non eſſe definitionem: accuratam eſſe, vel minùs accuratam: ubi bonæ definitionis leges ſparſim tradit quam plurimas.
  - 2.—Subjiciuntur communia quædam de genere, proprio, accidente, definitione, præcepta.

TABULA TOPICORUM.

Agit { III. In libro octavo De interrogatione, et responsione : ubi
- Cap. 1. 2. — Tradit regulas de interrogatione quamplurimas, partim disputationem syllogisticam, partim inductivam, spectantes.
- Cap. 3. — Docet quales hypotheses sint impugnatu difficillimæ.
- Cap. 4—10. — Tradit regulas de responsione, pro diversâ θεσεως de qua agitur et τȣ ερωτηματος ratione, varias.
- Cap. 11—13 — Quæ sint præcipue τȣ ερωωνλος, τȣ αποκρινομενȣ, τȣ λογȣ, επιλιμησεις.

Agit { IV. De exercitatione : ubi
- Cap. 14. — Tradit regulas generales : ut 1. αντιστρεφειν εθιζεαζ τȣς λογȣς, sive per conversam conclusionis cum reliquis ερωτημασι, unum quoddam ερωημαλων evertere : 2. προς απασαν θεσιν και οτι ȣτως και οτι ȣχ ȣτως επιχειρημα, και τλω λυσιν, σκεπλεαζ : 3. definitiones tenere plurimas, et τοπȣς : et similia.

TABULA LIB. DE SOPHIST. ELENCHIS.

Agit I. De Sophisticorum Elenchorum Naturâ, Inventione, et Applicatione: ubi statuit

Cap. 1.
1. Quòd Elenchus est συλλογισμὸς μετ' αντιφασεως τȣ συμπερασματος, Syllogismus cujus conclusio est contradictoria conclusionis alterius syllogismi.
2. Quòd elenchi alii sunt αληθεις alii ψευδεις; falsorum alii φαινομενοι, ȣκ ὀντες; alii ὀντες μεν, αλλ' ȣκ οικειοι τȣ πραγματος.

Cap. 2.
Quòd in disputatione, λωγων quatuor sunt genera, nimirum διδασκαλικοι, *professorii* sive *solitarii*; διαλεκτικοι, *dialectici*; πειραστικοι, species dialecticorum falsum colligens ob ignorantiam respondentis; ΕΡΙΣΤΙΚΟΙ, sive οι εκ των φαινομενων ενδοξων, μη ὀντων δε, συλλογιστικοι ἡ φαινομενοι συλλογιστικοι.

Cap. 3.
Quòd iis qui τοις λογοις τοις ερισ-τικοις utuntur quinque sunt scopi sive metæ: viz. ελεγχος, ψευδος, παραδοξον, σολοικισμος, το αυτο λεγειν.

Cap. 4.
Quòd sunt τȣ ελεγχειν τροποι δυο; Alter, παρα τὴν λεξιν· nimirum ἡ ομωνυμια, ἡ αμφιβολια, ἡ συνθεσις, ἡ διαιρεσις, ἡ προσωδια, το σχημα της λεξεως:

Cap. 5.
Alter εξω της λεξεως· nempe το συμβεβηκος, το απλως ἡ μη απλως, ἡ τȣ ελεγχȣ αγνοια, το επομενον, το εν αρχῃ λαμβανειν, το μη αἰτιον ως αἰτιον τιθεναι, το τας πλειω ερωτημασι εν ποιειν.

Cap. 6.
Quomodo omnes hi παραλογισμοι ad ignorationem elenchi reducantur.

Cap. 7.
Qua quisque eorum ratione incautum decipiat.

Cap. 8.
Ex iisdem fontibus derivari ελεγχον τον φαινομενον et τον ὀντα μεν αλλ' ȣκ οικειον τȣ πραγματος.

TABULA LIB. DE SOPHIST. ELENCHIS.

Agit	II. De Sophisticorum Elenchorum Solutione: ubi docet	Cap. 9.	Quòd elenchorum omnium, sive αληθεις sint sive ψευδεις, κοινους τοπους ostendit dialectica; cuilibet scientiæ proprios dispicere ad quemlibet scientem pertinet.
		Cap. 10.	Male dividi λογους in τους προς τὸνομα et τους προς τὴν διανοιαν.
		Cap. 11.	Quomodo conveniant inter se et differant διαλεκτικη, πειρασικη, ερισικη, σοφισικη, αποδειξις, το ψευδογραφημα.
		Cap. 12—14	Quomodo fiat ψευδος, παραδοξον, το αυτο λεγειν, σολοικισμὸν.
		Cap. 15.	Quomodo ὁ ερωτων paralogismos suos disponat felicissime.
		Cap. 16—23	Quomodo artificiosè solvat ὁ αποκρινομενος: viz. primùm τὰς παραλογισμους παρα τὴν λεξιν:
		Cap. 23—30	Secundo, τους εξω της λεξεως.
		Cap. 31—32	Tertio, perducentes ad το αὐτὸ λεγειν, σολοικισμον.
		Cap. 33.	Paralogismos in unaquaque specie alios aliis esse longe acutiores.
		Cap. 34.	Habitâ brevi ανακεφαλαιωσὶ, se methodi hujus dialecticæ auctorem esse profitetur.